

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТАМГЫН ГАЗРЫН
МЭДЭЭЛЭЛ, ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭ, ҮНЭЛГЭЭНИЙ ХЭЛТЭС
СУДАЛГАА, МЭДЭЭЛЭЛ, ЛАВЛАГААНЫ АЛБА

**ОЮУНЫ ӨМЧИЙН ҮНЭЛГЭЭ БА ЭДИЙН ЗАСГИЙН ЭРГЭЛТЭНД ОРУУЛАХТАЙ
ХОЛБООТОЙ БУСАД ОРНУУДЫН ТУРШЛАГА, ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ**

(Харьцуулсан судалгаа)

СТ-18/208

Хянасан: Ц.Норовдондог /Ph.D/

Гүйцэтгэсэн судлаачид: Г.Алтан-Оч /Ph.D/

И.Жаргалзаяабямба

Д.Жигваагүнсэл

Р.Нургүл

Р.Оргилмаа

Ц.Элбэгзаяа

УЛААНБААТАР

2018 он

АГУУЛГА

СУДАЛГААНЫ ХУРААНГУЙ

СУДАЛГААНЫ ХЭСЭГ

Нэг. Оюуны өмчийн үнэлгээний эрх зүйн орчин

Хоёр. Оюуны өмчийг ашиглах эрх зүйн зохицуулалт, бусад орнуудын туршлага

- АНУ
- ИЗРАИЛЬ
- ФИНЛАНД
- БНХАУ
- СИНГАПУР
- НИДЕРЛАНД
- НОРВЕГИ

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

СУДАЛГААНЫ ХУРААНГУЙ

Оюуны өмчийн эрхийн ач холбогдол тасралтгүй өсөн нэмэгдсээр байгаа бөгөөд компани (аж ахуйн нэгж)-ийн үнэ цэнийн салшгүй хэсэг болжээ.¹ Цаашлаад, эрхийн хамгаалалтыг мэдэх явдал улам нэмэгдэж, оюуны өмч нь хувьцаат аж ахуйн нэгжийн² ажил хэргийн³ харилцаанд чухал үүрэг роль гүйцэтгэх болсон байна.

Оюуны өмч эзэмшигч нь доорх эрхүүдийг эдлэж, ашиг тус хүртэх боломжтой байдаг. Үүнд:

- Хууль бус ашиглалтын нөхөн олговор-лицензийн төлбөртэй тэнцүү хэмжээний (барааны тэмдэг болон патент);
- Хэрэв нэмэлт алдагдал нотлогдож байвал хохирол (лиценз дээр нэмээд)
- Зөрчилтэй барааг хураах болон устгах;
- Мэдүүлэг авахаас өмнө шүүхийн урьдчилсан хориг;
- Анхан шатны шүүхийн шийдвэрийн дагуу урьдчилсан шийдвэр гүйцэтгэл;
- Патент буюу барааны тэмдгийн санаатай зөрчилд эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэх.

Патент, барааны тэмдэг болон зохиогчийн эрхийн санаатай зөрчилд торгох буюу 3 сар хүртэлх хугацаагаар баривчлах эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэнэ. Ийм хариуцлагыг мөн их хэмжээний барааны дамын наймаанд хүлээлгэдэг байна.

Хохирлыг ерөнхийдөө урьдчилан тооцдог боловч шүүхээс бодит алдагдлаас хэтэрсэн хохирлыг барагдуулахад дурамжхан ханддаг. Шүүхээс хуулийн⁴ (өмгөөллийн) зардлын нөхөн олговрыг голдуу гаргуулж өгдөг.

Ердийн шүүхээс гадна хувийн хэвшлийн зөвлөл (Өрсөлдөөний өмгөөлөл⁵) Зах зээлийн тухай хуулийн хүрээнд жишээлбэл, шударга бус маркетинг буюу бүтээгдэхүүн хуулбарласан зэрэг асуудлаар шийдвэр гаргаж болно. Ийм шийдвэрийг заавал биелүүлэх албагүй ч талууд голдуу хүлээн зөвшөөрдөг. Арбитраж болон Зуучлагч⁶ байж болох боловч оюуны өмчийн асуудалд өргөн дэлгэрээгүй юм.

Орлогоо өсгөхийн тулд лицензийг хэрэглэх явдал улам нэмэгдэж байна. Лицензийн схемийг боловсруулахдаа оюуны өмчийн хөрөнгийнхөө хяналтыг хэрэгжүүлэх стратегийг анхаарах нь маш чухал. Технологи, брэнд буюу бусад эрхийг лицензжүүлэх нь ихэнхдээ дотооддоо хөгжүүлэхээс ч дутахгүй зардал ихтэй байдаг. Зарим компаниуд лицензийн гэрээ байгуулах замаар өөрийн оюуны өмчийн эрхээ лицензжүүлэн нэмэлт орлого олох боломж эрэлхийлж байдаг.

Патентын хамгаалалт нь патент эзэмшигчид зах зээлийн өрсөлдөөнд давуу байдал бий болгодог. Өмнө нь патент өргөн дэлгэрээгүй аж үйлдвэрийн салбарт гол технологио патентлаад хэвлэн нийтэлбэл, өрсөлдөгч тал нь тухайн технологийг патентлахыг таслан зогсоох болно.

Нууцыг ашиглах нь оюуны өмчийн хамгаалалтын адилаар таатай бус байдалд оруулах боломжтой. Хэрэв таны өрсөлдөгч танай технологитой төстэй ШБОС-ыг патентлаад эхэлбэл таны эрх патентын улмаас хязгаарлагдах болно.

Оюуны өмч нь хувьцааны асуудал, нэгдэл (ААН-үүдийг нэгтгэх), худалдан авах болон үнэт цаас гаргах зэрэг хувьцаат аж ахуйн нэгжийн ажил хэргийн харилцаанд ихэвчлэн чухал ач холбогдолтой. Иймэрхүү харилцаанд орохын тулд оюуны өмчийн эрхийн нэрийг⁷

¹ Asbjørn Berg and Are Herrem "Key issues for IP rights owners"
http://www.buildingipvalue.com/05_EU/267_270.htm

² corporate-англиар

³ transaction-англиар

⁴ legal-англиар

⁵ Konkurransetvalget-норвегиар

⁶ Mediation-англиар

⁷ title to intellectual property rights-англиар

баримтжуулах болон үнэлж дүгнэхэд⁸ чухал хөрөнгө учраас сайтар анхаарах нь шаардлагатай байдаг байна.

Судалгааны захиалгын дагуу АНУ, БНХАУ, Нидерланд, Израиль, Норвеги, Сингапур, Финланд зэрэг орнуудын оюуны өмчийн үнэлгээ ба эдийн засгийн эргэлтэнд оруулахтай холбоотой зохицуулалтын талаар холбогдох хууль, эрх зүйн орчны хүрээнд судалсан бөгөөд эдгээр улс орнууд нь Дэлхийн оюуны өмчийн байгууллага /World Intellectual property organization-WIPO/-ын гишүүн орнууд бөгөөд оюуны өмчийн аливаа харилцааг зохицуулсан хууль, эрх зүйн хувьд зохиогчийн эрх, патентын эрх, барааны тэмдгийн эрх тус бүрээр өөр өөр зохицуулалт бүхий бие даасан хуулиудтай байна. Тухайлбал, Зохиогчийн эрхийн тухай хууль, Патентын эрхийн тухай хууль, Барааны тэмдгийн тухай хууль гэх мэт. Мөн оюуны өмчийн хууль, дүрэм, журам, гэрээ, холбогдох эрх зүйн актуудыг Дэлхийн оюуны өмчийн байгууллагын холбогдох гэрээ, конвенц, стандарт, зөвлөмжийн хүрээнд уялдуулан, боловсруулдаг.

Судалгаанд хамрагдсан орнуудын хувьд оюуны өмчийн үнэлгээ болон тус харилцаанд оролцогч талуудын үүрэг хариуцлагын талаар холбогдох хуулиудад ямар нэгэн зохицуулалт байхгүй байна. Харин оюуны өмчийн үнэлгээг хийхдээ Дэлхийн оюуны өмчийн байгууллагаас батлан гаргасан “Олон улсын үнэлгээний стандарт”-ын арга, аргачлалын дагуу хийдэг нийтлэг жишигтэй байна. Тухайлбал, Финланд улсад эрх бүхий байгууллагаас тусгай зөвшөөрөл авсан үл хөдлөх хөрөнгийн үнэлгээчин оюуны өмчийн үнэлгээг хийдэг. Энэхүү хөрөнгийн үнэлгээчин нь үнэлгээний үйл ажиллагаанд шаардлагатай мэдлэг, боловсрол эзэмшсэн бөгөөд үнэлгээний салбарт дор хаяж 3-5 жил ажилласан туршлагатай байхыг шаарддаг байна. Тусгай зөвшөөрөл бүхий хөрөнгийн үнэлгээчин нь Хөрөнгийн үнэлгээний зөвлөлийн дүрэм, журам, заавар, хөрөнгийн үнэлгээний конвенц болон Олон улсын үнэлгээний стандартыг дагаж мөрдөх үүрэг хүлээдэг байна.

Харин Оюуны өмчийг үнэлэх, эдийн засгийн эргэлтэнд оруулах, ашиглах, бусдад шилжүүлэх, худалдах аливаа харилцааг улс орон бүрт Зохиогчийн эрхийн тухай хууль, Патентын эрхийн тухай хууль, Барааны тэмдгийн тухай хууль, Гэрээний тухай хууль, Хөрөнгийн үнэлгээний тухай хууль болон бусад холбогдох хууль, журмуудаар зохицуулжээ.

Хуулийн зохицуулалтаас харахад эдийн засгийн эргэлтэнд оруулах аливаа харилцааг судалгаанд хамрагдсан орнуудад лицензийн гэрээгээр шилжүүлэх, худалдах болон ашиглуулахаар зохицуулсан байна. Лицензийн гэрээг байгуулахдаа талууд харилцан тохиролцсоны үндсэн дээр хийх ба хуульд заасан нөхцөл, тавигдах шаардлагын дагуу гүйцэтгэж, тухайн улсын оюуны өмчийн газарт бүртгүүлдэг. Тухайлбал, Израиль улсын хувьд Патентын тухай хуулийн Тавдугаар бүлэгт патент эзэмших эрхийн тухай (Ownership of patent) зохицуулсан⁹. Хуулинд зааснаар шинэ бүтээл болон түүний патентыг хэд хэдэн хүн хамтран эзэмшиж (joint patent) болно. Үүнд: эзэмшигч бүр адил эрхтэй байна. Адил биш байх тохиолдолд хоорондоо гэрээгээр, эсвэл хуулийн дагуу зохицуулна. Гэрээгээр, эсвэл хуулийн дагуу өөрөөр зохицуулаагүй бол патент хамтран эзэмшигч бүр тухайн бүтээлийг ашиглах эрхтэй. Ийнхүү ашиглахдаа бусад хамтран эзэмшигч нар нь *патент ашигласан эзэмшигчээс роялти, эсвэл олсон ашгаас хуваалцахыг нэхэж шаардахаас сэргийлэх зорилгоор гэрээгээр, эсвэл хуулийн дагуу зохицуулалт* хийдэг байх жишээтэй.

Дэлгэрэнгүйг судалгааны хэсгээс үзнэ үү.

⁸ review-англиар

⁹ http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=341499
Патентын тухай хууль, Тавдугаар бүлэг

СУДАЛГААНЫ ХЭСЭГ

НЭГ. ОЮУНЫ ӨМЧИЙН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ЭРХ ЗҮЙН ОРЧИН

Судалгааны энэ хэсэгт АНУ, Израиль, Финланд, Сингапур, БНХАУ, Нидерланд, Норвеги зэрэг орнуудын оюуны өмчийн үнэлгээний хууль эрх зүйн зохицуулалтыг судлахыг зорьсон болно.

Судалгааны явцад дээрх орнуудын оюуны өмчийн холбогдох хуулиудыг судлан үзэхэд оюуны өмчийн үнэлгээний тухай ямар нэгэн тусгайлсан зохицуулалт байхгүй байна. Харин оюуны өмчийн үнэлгээг Дэлхийн оюуны өмчийн байгууллагаас баталсан “Олон улсын үнэлгээний стандарт”-ын арга, аргачлалын дагуу хийдэг нийтлэг жишигтэй байна. Учир нь судалгаанд хамрагдсан орнууд нь Дэлхийн оюуны өмчийн байгууллагын гишүүн орнууд бөгөөд оюуны өмчийг үнэлэх, хамгаалах асуудлыг тус байгууллагын конвенц, стандартын хүрээнд зохицуулдаг байна.

Оюуны өмчийн үнэлгээ хийхэд нийтлэг хэрэглэгддэг Олон улсын үнэлгээний стандарт¹⁰ (International Valuation Standard)-ын талаар товч дурдъя.

Олон улсын үнэлгээний стандарт.

Оюуны өмчийн үнэлгээний стандартад тодорхойлсноор оюуны өмчийн үнэлгээ нь тодорхой оюуны өмчийн мөнгөн өртгийг тодорхойлох явцыг хэлнэ. Оюуны өмчийн үнэлгээ хийхээс өмнө урьдчилсан нөхцөлийг тодорхойлж, үнэлгээнд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг тооцохоос гадна үнэлгээ хийх шалтгааныг мөн тодорхойлдог байна.

Хүснэгт 1. Оюуны өмчийн үнэлгээний шалтгаан (IP Panorama, 2013.WIPO).

Ангилал	Үнэлгээний өдөөгч шалтгаан
Оюуны өмчийн хөрөнгийн наймаа, хэлцлийн үйл ажиллагаа	Оюуны өмчийн хөрөнгийн лиценз, франчайзинг
	Оюуны өмчийн хөрөнгийг худалдах ба худалдан авах
	Спин-офф, хамтарсан венчур, стратегийн альянс
	Оюуны өмчийн хөрөнгийг хандивлах
Оюуны өмчийн эрхийг албадан хэрэгжүүлэх	Оюуны өмчийн эрхтэй холбогдох зөрчил гарахад үүссэн хохирлыг тооцох
Дотоод хэрэглээ	Судалгаа, боловсруулалтын ажилд хөрөнгө оруулах
	Оюуны өмчийн хөрөнгийн дотоод менежмент
	Стратегийн санхүүжилт, үнэт цаас, хувьцаа, хөрөнгө босгох
	Хөрөнгө оруулагчийн харилцаа
Бусад зорилгоор ашиглах	Санхүүгийн тайлагналт
	Дампуурал/татан буулгах
	Татварын оптимизаци
	Оюуны өмчийн хөрөнгийн даатгал

Оюуны өмчийн хөрөнгийн үнэлгээнд өргөнөөр ашигладаг олон улсын судалгааны 3 арга байна. Үүнд:

- ✓ Зардалд суурилсан аргачлал (Cost Method);
- ✓ Зах зээлд суурилсан аргачлал (Market Method);
- ✓ Орлогод суурилсан аргачлал (Income Method).

Зардалд суурилсан аргачлал (Cost Method)

Зардалд суурилсан оюуны өмчийн хөрөнгийн үнэлгээ гэж үнэлгээ хийж буй оюуны өмчийн хөрөнгөтэй ижил төстэй гадаад, дотоодын оюуны өмчийн зардлыг тооцон гаргадаг үнэлгээг хэлнэ. Тус үнэлгээг хийхэд хугацааны тодорхой цэгт шууд зардлын нийт дүн ба үр дүнг боловсруулахад шаардагдах боломжит зардал, ашиглалтаас гарах, элэгдэлд орох хүчин зүйлийг /obsolescence/ тооцон оюуны өмчийн хөрөнгийн өртгийг тооцоолох арга зүйг хэлнэ. Жишээлбэл, хэрэв оюуны өмчийн эзэмшигч нь өмнөх жилүүдэд гаргасан зардлаа

¹⁰ “Оюуны өмчийг эдийн засгийн эргэлтэд оруулах нь” хэлэлцүүлгийн материалаас.

мэдэж байгаа тохиолдолд өөрийнхөө оюуны өмчийн хөрөнгийн ирээдүйн өртгийг гаргахдаа үр дүнгийн боловсруулалтын зардал, инфляцийг тооцсон зардал, ирээдүйд уг оюуны өмчийн хөрөнгө ашиглагдахгүй болох, **элэгдэл хорогдол** гарах зэрэг хүчин зүйлийг тооцон эцсийн байдлаар оюуны өмчийн хөрөнгийн өртгийн үнэлгээний саналыг гаргана. /Оюуны өмчийн хөрөнгийн элэгдэл, хуучралт гэсэн ойлголтод биет физик шинж чанарын хуучралтыг оруулахгүйгээр зөвхөн функциональ, технологи, эдийн засгийн элэгдэл, хорогдлыг ойлгодог./

Зардалд суурилсан оюуны өмчийн хөрөнгийг үнэлэх арга зүйг түгээмэл хэрэглэдэггүй ба орлогод суурилсан арга зүйн нэг бүрэлдэхүүн хэсэг болгон ашигладаг. Түүнчлэн уг арга зүйг тухайн оюуны өмчийн сэдэв ямар ч орлого оруулах боломжгүй тохиолдолд ашигладаг байна.

Оюуны өмчийн хөрөнгийн зардалд суурилсан арга зүйг хоёр хуваадаг. Үүнд:

- а) нөхөн үйлдвэрлэх зардлын арга зүй;
- б) нөхөн солих зардлын арга зүй.

Хүснэгт 2. Нөхөн бүтээх ба нөхөн өөрчлөх арга зүйн харьцуулалт

Нөхөн бүтээх	Нөхөн өөрчлөх
<p>Нөхөн бүтээх арга зүй нь сэдэвчилсэн оюуны өмчтэй ижил загвар, хуулбарыг бүтээх зорилготой.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Сэдэвчилсэн оюуны өмчийн яг ижил загвар, хуулбарыг боловсруулахдаа өнөөгийн үнийн нөхцөлийн хүрээнд нийт зардлыг тооцно. ✓ Хуулбар загварын хөрөнгийг боловсруулахдаа ижил, эсвэл төстэй чанар бүхий материал, стандарт, дизайн, зураг төсөл, схемийг ашиглана. ✓ Нөхөн бүтээх зардлын арга зүй нь технологийн өөрчлөлт, бусад материалын илүү өндөр ашиглалт, ба бусад хүчин зүйлийг тооцно. 	<p>Нөхөн өөрчлөх зардал нь сэдэвчилсэн оюуны өмчийн ашиглалт, функционал чадавхийг нөхөн бүтээхэд шаардлагатай зардлыг тодотгоохыг хэлнэ.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Сэдэвчилсэн оюуны өмчийн ижил ашиглалт эсвэл функционал чадавхийг шингээсэн хөрөнгийг өнөөгийн үнийн нөхцөлд нийт зардлыг нь тооцон гаргана. ✓ Хуулбар загвар нь оригиналаас илүү төвшний функционал шинж чанар ба ашиглалтын түвшинтэй байж болно. ✓ Нөхөн өөрчлөх арга зүй нь орчин үеийн арга байх ба одоо мөрдөж буй стандарт, схем, байршлын дагуу гүйцэтгэх, шинэ технологи байх ба аль болох өндөр чанарын гүйцэтгэлийг хангана. ✓ Нөхөн өөрчлөгдсөн хуулбар загвар нь тухайн сэдэвт оюуны өмчийн хөрөнгөөс илүү байх тохиолдол байж болно. Тус тохиолдолд элэгдэл, хорогдлыг тооцно.

Тус хоёр арга зүйн үндсэн нөхцөл/шаардлага нь тооцож буй зардлыг түүхэн зардал бус үнэлгээ хийж буй өдрөөр нь гаргана. Жишээлбэл, хөрөнгийн боловсруулалттай холбоотой олон хүчин зүйл эзэмшигчтэй байсан ба одоогоор нийтийн өмч болсон тохиолдолд хөрөнгийн үнэлгээ хийхэд илүү бага зардал гарах болно. Түүнчлэн судалгааны арга зүй сайжирсан тул өмнө нь судалгаандаа зарцуулсан түүхэн хугацааны зөвхөн 50 орчим хувь ижил түвшний үр дүн гаргахад шаардлагатай болно. Зардалд суурилсан оюуны өмчийн хөрөнгийн үнэлгээг хийхэд доорх үе шатаар гүйцэтгэнэ:

- 1) Нөхөн өөрчлөх зардлыг доорх томъёогоор тооцно:

Нөхөн бүтээх зардал – зохицуулагдах функциональ ба технологийн элэгдэл, хорогдол = нөхөн өөрчлөх зардал

Оюуны өмчийн хөрөнгийн дутагдалтай талыг засаж сайжруулахад гарах эдийн засгийн үр ашиг нь өөрчлөхөд шаардагдах материал, ажиллах хүч, хугацааны өнөөгийн зардлаас илүү өндөр байх тохиолдолд зохицуулах боломжтой гэж үнэлдэг.

Нөхөн өөрчлөх зардлыг ашиглан оюуны өмчийн хөрөнгийн өртгийг тооцно:

Нөхөн өөрчлөх зардал - Эдийн засгийн элэгдэл, хорогдол - Зохицуулах боломжгүй функционал ба технологийн элэгдэл, хорогдол = Өртөг

Оюуны өмчийн дутагдалтай талыг засаж сайжруулахад гарах /материал, ажиллах хүч, хугацаа/-ны өнөөгийн зардал нь өөрчлөхөд хүлээгдэх ирээдүйн эдийн засгийн үр ашгаас илүү өндөр байхад зохицуулах боломжгүй гэж үнэлдэг.

2) Нөхөн бүтээх арга зүйг ашиглах нөхцөл байдал:

- Шүүн таслах ажиллагааны зорилго;
- Хөрөнгө оруулалтын нөхөн төлөлтийг хэмжих;
- Татварыг тайлагнах зорилго /эмбэддэд компьютерийн софт програм/.

3) Нөхөн өөрчлөх арга зүйг ашиглах нөхцөл байдал:

- Оюуны өмчийг худалдан авах наймаа, хэлэлцээрийн өмнөх зорилтот үнийг үнэлэх;
- Боломжит роялти хувийн суурийг тооцох;
- Шилжүүлэх үнийг тодорхойлох;
- 20 жилийн өмнөх хэрэглэгчийн брэндийг шинэ бүтээгдэхүүн бүхий өнөөдрийн зах зээлд нэвтрүүлэх;
- Интернет ба подкастинг г.м шууд хэрэглэгчтэй харьцах нөхцөл, тохиолдол.

Ашиглах арга зүйг сонгохдоо үнэлэх гэж буй оюуны өмчийн хөрөнгийн төрөл, үнэлгээ хийх огноо, үнэлгээ хийгдэж буй нөхцөл, орчинг тодорхойлно.

Хүснэгт 3. Оюуны өмчийн хөрөнгийн зардалд суурилсан аргачлалын давуу, сул талууд

Давуу тал	Сул тал
<p>Зардалд суурилсан аргачлалыг доорх тохиолдолд ашиглана:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Оюуны өмч нь хялбар нөхөн бүтээгдэх боломжтой байх /жишээ: програм хангамж/; ✓ Эдийн засгийн үр ашиг, орлогын мөнгөн урсгалыг үндэслэлтэйгээр нягт нямбай хэмжих боломжгүй тохиолдолд; ✓ Технологийн боловсруулалтын эхний үе шатанд хянах эдийн засгийн үйл ажиллагааг явуулахгүй байгаа үе шатанд; ✓ Тус оюуны өмчийг ашиглан шууд мөнгөн урсгал орж ирээгүй тохиолдолд; ✓ Тус оюуны өмчийн хөрөнгө нь бусад хөрөнгийн нэг салшгүй хэсэг байх ба бусад аргаар үнэлэх боломжгүй байх тохиолдолд; ✓ Оюуны өмчийн хөрөнгийн минимум өртгийн /үнэ /floor/ тооцоог хийх ба хөрөнгөд өртөг нэмэхгүй бүрэлдэхүүнийг агуулсан зардал гарах тохиолдолд тус минимум зардал нь алдаатай гарахад; ✓ Тус оюуны өмчийг худалдаж авах дээд үнийг тогтооход олон орлох боломжууд байх. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Зардалд суурилсан аргачлал нь алдагдалд зардлыг оруулдаггүй. Жишээлбэл эм зүйн салбарт судалгаанд зарцуулсан асар их хэмжээний үр ашиггүй зардлыг оруулдаггүй. ✓ Тус арга зүй нь оюуны өмчийн шинэлэг ба онцгой шинж чанарыг тооцдоггүй. Иймд, тус үнэлгээ нь хүлээгдэх эдийн засгийн үр ашиг ба оюуны өмчийн хөрөнгөөс үүсэх орлоготой нэгддэггүй. ✓ Оюуны өмчийн хөрөнгийн эдийн засгийн үр ашигтай холбоотой эрсдэл, магадлашгүй байдал зэрэг хүчин зүйлийг тооцдоггүй. ✓ Оюуны өмчийн хөрөнгөтэй холбоотой ирээдүйн үр ашгийн чиг хандлагатай шууд нэгдэдэггүй. ✓ Үлдсэн эдийн засгийн эсвэл ашигай байх хугацаа /(Remaining Economic or UsefulLife (RUL)) нь тус үнэлгээний чухал хэсэг болно. ✓ Тус үнэлгээгээр нээлттэй зах зээлд хүлээж болох хамгийн өндөр үнийг <i>fair market value</i> таатай зах зээлийн өртгийн стандартын нөхцөлд олох боломжгүй. Энэ нь санхүүгийн чадамжтай худалдан авагчид оюуны өмчийг хуулбарлан загварчлах зардлаас илүү өндөр төлбөр төлөн тухайн хөрөнгийн эзэмшигч болох хүсэлт гаргахтай холбоотой болно.

Зах зээлд суурилсан аргачлал (Market based)

Оюуны өмчийн хөрөнгийн үнэлгээний зах зээлд суурилсан арга зүй гэж харьцуулах боломжтой санхүүгийн нөхцөл байдал, орчинд ижил төстэй оюуны өмчийн хөрөнгийн бодит үнийн харьцуулалтад суурилсан арга зүйг хэлнэ. Тус үнэлгээг хийхэд доорх шаардлагыг хангана:

- Идэвхтэй зах зээл (үнийн мэдээлэл, цар хүрээ)
- Ижил төстэй тодорхой оюуны өмчийн хөрөнгө эсвэл харьцуулагдах ижил төстэй оюуны өмчийн хөрөнгийн багцын солилцоо

- Оюуны өмчийн хөрөнгүүдийг төгс байдлаар харьцуулах боломжгүй тохиолдолд зөрөөний хяналтыг тохируулан өөрчлөх хувьсагч шаардлагатай.

Түүнчлэн нэмэлт мэдээлэл болох шилжүүлж буй эрхийн шинж чанар, цар хүрээ ба наймаа хэлцлийн тодорхой заалт, нөхцөл, санхүүгийн нөхцөл г.м. (дамнасан лиценз, шүүхийн шийдвэрийн үеийн лицензийн хэлцэл) материалыг бүрдүүлэх нь илүү нягт нямбай үнэлгээний үр дүнг баталгаажуулна. Тус аргачлал нь өртөгт суурилсан орлогын арга зүйтэй харьцуулахад илүү зах зээлийн орчин, нөхцөл, мэдээллийг агуулдаг. Зах зээлд суурилсан үнэлгээний арга зүйн үндсэн үе шат нь дараах байдалтай байна:

- Зах зээлийн судалгаа;
- Мэдээллийн нотолгоо, баталгаажуулалтыг бүрдүүлэх;
- Харьцуулах зохистой нэгжийн сонголт ба харьцуулсан шинжилгээ хийх;
- Үнэлэгдэж буй оюуны өмч ба түүнтэй жишигдэх оюуны өмчийг судалж, хувьсагч хэмжигдэхүүнийг ашиглан харьцуулах, хөрөнгийн үнэд шаардлагатай тохируулгыг хийх;
- Шинжилгээ хийсэн олон өртгийн үзүүлэлтийг нэг өргийн үзүүлэлтээр эсвэл багцаар шилжүүлэн үнэлж буй хөрөнгийн зах зээлийн үнэ цэнийг тогтоох.

Хүснэгт 4. Зах зээлд суурилсан үнэлгээний сул, давуу талууд

Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Хялбар арга зүй ✓ Зах зээлд суурилсан мэдээллийг ашигладаг ✓ Харьцуулах тодорхой материал /ижил төстэй технологитой холбоотой лицензийн гэрээ, хэлэлцээр/ бэлэн тохиолдолд ашиглахад хялбар. ✓ Роялти хувийг тогтооход олон боломжит хувилбарыг боловсруулах боломжийг бүрдүүлнэ. ✓ Татвартай холбогдох эрх бүхий байгууллагууд тус арга зүйг илүүд үздэг. ✓ Орлогод суурилсан үнэлгээний суурь өгөгдхүүнийг бүрдүүлэхэд шаардлагатай үнэлгээ болно. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Үнэлгээ хийх гэж буй оюуны өмчийн хөрөнгөтэй яг ижил, төстэй, харьцуулах боломжтой оюуны өмч байхгүй тохиолдолд ашиглах болмжгүй. Ижил төстэй оюуны өмч байсан тохиолдолд ч богино хугацаанд үнэлгээ хийхэд шаардлагатай мэдээллийг олох боломж хязгаарлагдмал байдаг. ✓ Зах зээлийн мэдээлэл хэт ерөнхий мэдлэг тул онцгой наймааны хэлэлцээр хийхэд шаардлагатай тусгай шинж чанартай хүчин зүйл дутмаг. ✓ Хугацааны фактор мэдээллийн түүхэн өгөгдлийн хуучирч, хэрэгцээгүй болсоныг илэрхийлнэ. ✓ Нөхөн төлбөрийн олон талт хэлбэртэй холбогдох мэдээллийг харьцуулахад төвөгтэй /хувьцаа, үнэт цаас, төлбөр, роялтийг хянах/ ✓ Хэлэлцээрийн олон нууцлагдсан нөлөөллийн хүчин зүйлсийг тооцоолох боломжгүй /худалдан авах стратегийн урамшуулал/. ✓ Оюуны өмчийн хөрөнгийн роялти хувьд нөлөөлөх гадны нөлөөллийг тооцох боломжгүй.

Тухайн оюуны өмчийг зах зээлд нэвтрүүлсэнээс үүсэх үр ашгийг тооцох (Income) ба аудит хийх (Option) аргачлал

Орлогод суурилсан оюуны өмчийн хөрөнгийн үнэлгээний аргачлал нь тус хөрөнгөөс хүлээгдэж буй ирээдүйн эдийн засгийн орлогыг өнөөдрийн үнэ цэнээр тодорхойлохыг хэлнэ. Тус аргачлалаар доорх зарчмаар эдийн засгийн орлогыг тодорхойлно:

- ✓ Хөрөнгийн үлдсэн ашигтай амьдралын хугацаанд (remaining useful life (RUL)) тус оюуны өмчийн хөрөнгөөс үүсэх **орлогын урсгалыг** эсвэл зардлын хэмнэлтийг төсөөлөн тооцно.
- ✓ Хэмнэлт/орлогын урсгалаас тухайн оюуны өмчийн хөрөнгөтэй шууд холбоотой зардлуудыг ялгаж авах. Үүнд ажиллах хүч, материал, шаардлагатай хөрөнгө оруулалт, эдийн засгийн орлого, зээл, хөрөнгийн татвар, тооцоо, бусад зардлууд орно.
- ✓ Бууруулсан мөнгөний эрсдлийн хүчин зүйлийг тооцно. Үүнд орлогыг өнөөгийн үнэ цэнээр /present value/ бууруулагч коэффициент /discount rate/эсвэл капиталжих коэффициентээр /capitalization rate/ олно.

Эдийн засгийн орлогыг хэмжих арга зүй нь олон орлогын арга зүйтэй холбоотой. Жишээлбэл:

- ✓ Нийт, цэвэр орлого;
- ✓ Нийт ашиг;
- ✓ Цэвэр ажлын/урсгал орлого;
- ✓ Татварын өмнөх орлого ;
- ✓ Цэвэр орлого /татварын дараах/;
- ✓ Үйлчилж буй/ажлын мөнгөн урсгал/;
- ✓ Цэвэр мөнгөн урсгал;
- ✓ Урт хугацааны өсөлттэй орлого;
- ✓ Зардлын хэмнэлт.

Дээрх олон төрлийн эдийн засгийн орлогын хэмжигдэхүүнийг бууруулагч коэффициент ба эсвэл капиталжих коэффициентийг ашиглан орлогыг тодорхойлох хэмжүүрийг ашиглаж болно. Олон төрлийн орлогын арга зүйг доорх хоёр үндсэн категорид хуваадаг:

Шууд хөрөнгөжих коэффициент (Capitalization rate)

Шинжээч тодорхой нэг хугацааны /үнэлгээ хийж буй огноогоос ирээдүйн нэг цэг хүртэл/ эдийн засгийн орлогын хэмжүүрийг үнэлэн тус хэмжүүрийг тохирох хөрөнгө оруулалтын өгөөжийн хувиар хувааж олно /Capitalization rate/. Тус капиталжих коэффициентийг тооцохдоо шинжээчийн хүлээж буй тухайн эдийн засгийн орлогын урсгалын хугацаанаас хамааран үргэлжилсэн хугацаа эсвэл онцгой заагдсан хугацаанд тооцож болно.

Бууруулсан мөнгөний урсгал (Discounted future economic benefits)

Шинжээч эдийн засгийн орлогыг хэмжихэд тохирох эдийн засгийн хэмжүүрээр ирээдүйн тодорхой хугацаан дах үе болгоноор төсөөлөн тооцох аргачлалыг бууруулсан мөнгөний урсгал гэж хэлнэ. Ирээдүйн эдийн засгийн орлого /мөнгөн урсгал/ -ыг таамаглан тооцохдоо өнөөгийн үнэ цэнийг бууруулах хувийг ашиглан өнөөгийн үнэ цэнэ рүү хөрвүүлнэ.

Өнөөгийн үнэ цэнийн бууруулсан хувь нь тооцсон эдийн засгийн орлогын төсөөллийн хугацааны цар хүрээндэх тодорхой хүлээгдсэн хугацаан дахь хөрөнгө оруулагчийн шаардах өгөөжийн хувь юм.

Дээр дурдсан аргачлалуудаас гадна Роялтийг чөлөөлөх аргачлал /Relief-from-royalty/ ба Сонголт/худалдан авах бүрэн эрх /Option-based аргачлал байдаг.

Роялтийг чөлөөлөх аргачлал /Relief-from-royalty/. Тус аргачлалаар компани тус хөрөнгийг эзэмшсэнээр чөлөөлөгдөх роялтийн төлбөрийн өртөг гэж төсөөлөн тооцдог байна. Иймд тухайн роялтийн шимтгэлийн хувийг тодорхойлох шаардлагатай тул ирээдүйд орох роялтийн орлогын урсгалыг үнэлэх шаардлагатай болно. Бууруулсан хувь нь хөрөнгийн өнөөгийн үнэ цэнийг тодорхойлоход шаардлагатай өгөгдөхүүн болно.

Сонголтын аргачлал/ Option-based method. Тус аргачлал нь бусад аргачлалаас ялгаатай ба хөрөнгө оруулалттай холбоотой сонголт ба боломжуудыг тооцон гаргадаг (Kamara, A., 2002).

Бодит сонголт. Бодит сонголтын арга зүй нь хөрөнгийн үнэлгээ, төсөвлөлтийн менежментийн сонголтын онолын илүү өргөтгөсөн, илүү сайжруулсан хувилбар болно. Тус аргачлал нь бусад аргачлалаас ялгаатай ба хөрөнгө оруулалттай холбоотой сонголт ба боломжуудыг тооцон гаргадаг. Тодорхой бус бизнесийн ертөнцөд компаниуд хугацаанаас хамааран технологийн болон эдийн засгийн хөгжлөөс хамааран төслийн цар хүрээг өөрчлөх /өргөтгөх, гэрээ хийх, орхих/ уян хатан бодлоготой байдаг. Эдгээр боломж ба уян хатан байдлыг үнэлэхдээ үнэ бүрдэлтийн арга ба сонголтыг ашиглах аргачлалыг ашигладаг байна.

Тус аргачлал нь худалдах боломжгүй ба санхүүгийн сонголтууд шиг давтан ашиглах боломжгүй байдаг боловч үнэ, санхүүгийн сонголтуудын бүрдэлтийн арга зүйг ашиглан дүгнэлт гаргах ба өртгийг тооцох боломжтой. Тус аргаар дүн шинжилгээ хийхэд өнөөгийн

цэвэр үнэ цэнэ, бууруулсан мөнгөний урсгал зэрэг уламжлалт үнэлгээний аргачлалыг ерөнхийлдөг.

Өнөөгийн цэвэр үнэ цэнэ ба бууруулсан мөнгөний урсгалын үнэлгээний зарчмын сул тал:

- Хөрөнгө оруулалтын дангаар нь хэрэглэнэ;
- Төслийг идэвхгүй хүчин зүйлээр тооцон зөвхөн хүлээгдэх мөнгөний урсгалын форкаст тооцоо хийдэг;
- Ирээдүйд орж ирэх боломжтой мөнгөний урсгалууд болон тэдгээрийн магадлал нь аль ч өгөгдсөн цагт зөвхөн хүлээгдэх мөнгөний урсгал гэсэн ганц параметраар хумигдан илэрхийлэгддэг;
- Менежерүүд ирээдүйн хөгжлийг зохион байгуулах давуу талыг тооцдоггүй. Гэтэл менежерүүд бодит байдал дээр үүсч байгаа бодит нөхцөл байдлын шахалтаар өртгийг нэмэх арга хэмжээ, зохион байгуулалтыг хийж чаддаг байна;
- Хүлээгдэх мөнгөний урсгалуудыг бууруулахдаа эрсдэлээс хамааралтай тогтмол бууруулагч коэффициентийг ашигладаг;
Үүнд өнөөгийн цэвэр үнэ цэнэ, бууруулсан мөнгөний урсгалын арга зүйг ашиглан хөрөнгө оруулалтын янз бүрийн сонголтын үед өртгийг тооцон гаргана.

Дэлхийн ихэнх улс орнуудад энэхүү стандартын арга, аргачлалын дагуу Оюуны өмчийн үнэлгээг мэргэшсэн үнэлгээчин хийхээс гадна оюуны өмч, төслийн чанарын болон тооны үнэлгээнд мэдээллийн технологи, программ хангамжийг өргөнөөр ашиглаж байна. Үүнд:

- Европын Холбооны патентын оффисын IP Score програм хангамж

IP Score үнэлгээний арга зүй нь патентаас гадна технологийн боловсруулалтын төслийг цогцоор нь үнэлэхэд ашигладаг (<http://www.epo.org>). Тус арга зүй нь тоон ба чанарын алгоритм, портфолио менежментыг агуулдаг ба үнэлэгдэж буй технологийн өнөөгийн цэвэр үнэ цэнийн санхүүгийн форкаст, график хэлбэрийн оношлогооны үр дүн, үнэлгээний тайланг гаргадаг. IP Score арга зүйг анх Дани улсын патент, барааны тэмдгийн оффис Копенгагены Их сургуультай хамран боловсруулан гаргасан ба Европын Холбооны патентын оффис түүнийг худалдаж авсан. Европын патентын оффис нь Данийн хувилбарыг бага зэрэг сайжруулж, олон хэл дээр ашиглах боломжтой болгон, ашиглалтын төлбөр төлөхгүйгээр хэрэглэх боломжийг нээсэн байна.

- Toolip Valuation програм хангамж

Toolip Valuation програм хангамж нь Tribalyte Technologies компаниас боловсруулсан ба өнөөдөр демо, бета туршилтаар ашиглаж байгаа ба IP Score арга зүйтэй ижил шинж чанартай (www.toolipvaluation.com). Тус арга зүйгээр тоон ба чанарын патентын үнэлгээг гүйцэгэн мульти форматтай үнэлгээний тайланг гаргадаг. Тус арга зүйг патентын портфолио менежерүүд, патентын итгэмжлэгчид, технологийн лицензийн оффисууд буюу технологийн компаниудад өргөнөөр ашигладаг. Тус арга зүйгээр бууруулагч коэффициентийг ашиглан өнөөгийн цэвэр үнэ цэнийг тооцоолж ирээдүйд орж ирэх мөнгөн урсгалыг харгалзан патентын орлогын загварыг гаргадаг. Түүнчлэн тус арга зүй нь эрх зүйн өгөгдөхүүний мэдэллийг /патентын хүчинтэй хугацаа, газарзүйн тархал, үлдсэн хугацаа/ буюу санхүүгийн өгөгдөхүүн /нэг жилийн эргэл, компани буюу зах зээлд хүлээгдэх өсөлт, бууруулагч хүчин зүйл/, патенлагдсан технологийн технологи, стратеги, зах зээлийн нөхцөл байдалд дүн шинжилгээ хийдэг байна. Тус арга зүйн алгоритм нь тухайн патентын амьдралын хугацаандах оролтын параметруудын статистик хэлбэрээр тооцож ирээдүйд орж ирэх мөнгөн орлогуудыг нэмж тооцож гаргадаг. Эрсдэл ба боломжийн хүчин зүйлийг бодит зах зээлийн үнэлгээнд ашигладаг. Тус арга зүйн нь лицензийн зорилготой роялти хувийг харьцуулан тооцдог.

- Дэлхийн Оюуны өмчийн газрын IP Panorama модуль сургалт

IP Panorama арга зүйг Солонгосын Оюуны Өмчийн Оффис /Korean Intellectual Property Office (KIPO)/, Солонгосын Шинэ бүтээлийг дэмжих нийгэмлэг /Korea Invention Promotion Association (KIPA)/, Дэлхийн Оюуны Өмчийн Байгууллага /World Intellectual Property

Organization (WIPO)/ хамтран боловсруулав. Ус арга зүй нь e-learning модулийн сургалтын багцаас бүрдэнэ (IP Panorama.2013.WIPO).

ХОЁР.ОЮУНЫ ӨМЧИЙГ АШИГЛАХ ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ, БУСАД ОРНУУДЫН ТУРШЛАГА

Судалгаанд хамрагдсан улс орнуудын “Оюуны өмчийг ашиглах, шилжүүлэх, худалдах, эдийн засгийн эргэлтэнд оруулах” харилцааг холбогдох хууль, эрх зүйн орчны хүрээнд судлан үзэхэд ихэнх улс орнуудад лицензийн гэрээгээр шилжүүлэх, худалдах болон ашиглуулахаар зохицуулсан байна.

2.1. Америкийн Нэгдсэн Улс

Дэлхийн эдийн засгийн даяаршил бизнесийн төлөв байдалд чухал нөлөө үзүүлж байгаа бөгөөд сүүлийн үеийн хандлагаас харахад бизнесийн байгууллагуудын хувьд оюуны өмчийг үнэлэх, потенциалийг хөгжүүлэх нь онцгой байр суурь эзэлж байна.

Дэлхийн өндөр хөгжилтэй орнууд оюуны өмчийг үндэсний өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлэх хэрэгсэл, мэдлэгт суурилсан эдийн засгийн түлхүүр гэж үздэг. Мөн оюуны хөрөнгө оруулалт нь нөөцийг байршуулах, ашиглах хамгийн үр ашигтай арга байхаас гадна байгууллагын хөрөнгөд биет бус - оюуны хөрөнгийн эзлэх хувь хурдацтай өсч байна.

Оюуны өмч нь биет шинж чанаргүй, эзэмшигчдээ онцгой эрх, эдийн засгийн үр өгөөж авчирдаг биет бус хөрөнгө юм. Жишээ нь: барааны тэмдэг, дизайн, гэрээ, програм хангамж, худалдааны тэмдэг, брэнд нэр, ноу-хау, технологи гэх мэт.

Биет бус хөрөнгө нь компаний урт хугацаат хөрөнгө оруулалтыг илэрхийлэх бөгөөд тухайн компаний оюуны өмчид хамаарна.

Оюуны өмчийн үндсэн төрөлд патент, барааны тэмдэг, зохиогчийн эрх, худалдааны нууц орно.

Патент. Энэ нь оюуны өмчийн бусад төрөлтэй харьцуулахад илүү үнэтэй, өртөг өндөртэй, олж авахад хүндрэлтэй байдаг. Шинэ бүтээлд патентын эрх авснаар бусад этгээдэд түүнийг зөвшөөрөлгүй хийх, ашиглах, худалдахыг санал болгох, худалдах, импортлох боломж олгохгүй, өөрөөр хэлбэл, патент эзэмшигчийн эрхийг хамгаалах юм.

Барааны тэмдэг. АНУ-ын Патент болон Барааны тэмдгийн байгууллагын (United States Patent and Trademark Office) тодорхойлсноор, барааны тэмдэг гэдэг нь өөрийн бараа бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг бусдынхаас ялгахын тулд хэрэглэж буй ямар нэг тэмдэг, үг, үсэг, тоо, нэр зэрэг тэмдэгтүүд эсвэл тэдгээрийн хослол юм.

Барааны тэмдгийн эрх нь бусад этгээд тухайн барааны тэмдэгт орсон тэмдэгтийг (үг, үсэг, тоо, лого, загвар гэх мэт) зөвшөөрөлгүйгээр худалдаанд ашиглах, худалдахыг санал болгох, түгээх, бараа бүтээгдэхүүний сурталчилгаанд хэрэглэх боломжийг хааснаар барааны тэмдэг эзэмшигчийн (бараа бүтээгдэхүүн нийлүүлэгч, эсвэл худалдааны үйлчилгээ үзүүлэгч) эрхийг хамгаална.

Зохиогчийн эрх¹¹. Зохиогчийн эрх нь хамгийн өргөн хэрэглэгддэг хэлбэрийн нэг бөгөөд зохиогчийн бодитой хэвлэсэн болон хэвлээгүй бүтээлийг хоёуланг хамгаалдаг. Зохиогчийн эрх нь зохиогчийн санаа гэхээс илүү оюуны хөдөлмөрөөр бий болсон ном, урлагийн бүтээл, дуу хөгжим зэрэг биет хөрөнгийг хамгаалдаг онцлогтой. АНУ-д 1909 оны Зохиогчийн эрхийн тухай хуулиар холбооны хэмжээнд зохиогчийн эрхийн талаар зохицуулах болсон. 1976 онд хуульд өөрчлөлт оруулсан бөгөөд зохиогчийн эрхийн хамгаалалт нь биет хөрөнгийг илүү хамгаалдаг.

¹¹ <https://www.gpo.gov/fdsys/search/pagedetails.action?packageId=USCODE-2010-title17&granuleId=USCODE-2010-title17-chap1-sec106>
United States Code, 17 USD 106

Зохиогчийн эрх эзэмшигч нь бүтээлээ шинэчлэх, түгээх, дериватив ажлыг бэлтгэх, олон нийтийн хүртээл болгох, нийтэд толилуулах зэрэг онцгой эрхтэй. Зохиогч нь дараах эрхүүдийг эдэлнэ. Үүнд:

- зохиогчийн эрхтэй бүтээлийг олшруулах, бичлэг хийх зэргээр хуулбарлах;
- дериватив ажлыг бэлтгэх;
- зохиогчийн эрхтэй бүтээлийг хуулбар хийх, худалдах, бусдад эзэмших эрхийг шилжүүлэх, түрээслүүлэх, зээлдүүлэх зорилгоор олшруулах, эсвэл бичлэг хийх хэлбэрээр олон нийтэд түгээх;
- уран зохиол, дуу хөгжим, жүжгийн урлаг, бүжгэн жүжиг, пантомим (үггүй жүжиг), кино урлаг, дуу дүрс бичлэгийн бүтээлийг олон нийтэд үзүүлэх;
- уран зохиол, дуу хөгжим, жүжгийн урлаг, бүжгэн жүжиг, пантомим (үггүй жүжиг), уран зураг, график, уран баримал, кино урлаг, дуу дүрс бичлэгийн бүтээл зэргийг толилуулах болно.

Бүтээлд зохиогчийн эрх авах нь чухал ач холбогдолтой бөгөөд тухайн бүтээлийн хувьд дээрх үйлдлүүдийг зөвшөөрөлгүй хийх, өөрөөр хэлбэл, зөвшөөрөлгүй ашиглахаас сэргийлэх, хамгаалах боломжийг бүрдүүлнэ.

Худалдааны нууц. Худалдааны нууцын эрх нь түүнийг эзэмшигчид бусад этгээд хууль бусаар ашиглахаас хамгаалах боломж олгоно. Худалдааны нууцыг хууль бусаар ашигласан тохиолдолд эзэмшигч нь гомдлын шаардлага (claim) гаргах эрхтэй байна.

Шилжүүлэх болон лиценз олгох.

Оюуны өмчийн эрхийг шилжүүлэх, мөн оюуны өмчид лиценз олгох боломжтой. Шилжүүлэх болон лиценз олгох нь оролцогч талууд хооронд, эсвэл гуравдагч этгээдийн хувьд хийгдэнэ.

АНУ-ын Патент болон Барааны тэмдгийн байгууллага (The United States Patent and Trademark Office – USPTO) нь холбооны хэмжээнд патентын зөвшөөрөл олгодог, мөн барааны тэмдгийг бүртгэдэг байгууллага юм¹².

Зохиогчийн эрхийг Конгрессын номын санд бүртгүүлдэг. Зохиогчийн эрхийн байгууллага нь 1897 онд байгуулагдсан бөгөөд Конгрессын номын санд харьяалагдана¹³.

Худалдааны нууцын хувьд түүнийг бүртгэдэггүй. Онцлог шинж нь түүнийг хамгаалахад ямар нэг тусгай процедур шаардлагагүй¹⁴. Мөн хязгааргүй хугацаагаар хамгаалагдаж болно. Тусгайлан бүртгэдэг байгууллага байдаггүй боловч худалдааны нууц, түүний бодлогын асуудлыг АНУ-ын Патент болон Барааны тэмдгийн байгууллага хариуцдаг.

Оюуны өмчийн зарим төрлийн хувьд шилжүүлэх болон лиценз олгоход холбогдох байгууллагад бүртгүүлснээр хүчин төгөлдөр болдог бол зарим нь оролцогч талууд хооронд тохиролцсоноор (гэрээгээр) хүчинтэй болно.

Зохиогчийн эрхийг хамтарч эзэмших боломжтой бөгөөд энэ тохиолдолд шилжүүлэх болон лиценз олгоход эзэмшигч бүр бусдаас хамааралгүй, хараат бус эрхтэй байна. Өөрөөр хэлбэл, хамтран эзэмшигч нар бие биеэсээ зөвшөөрөл авах шаардлагагүй. Харин хамтран эзэмшигч бүр бусад эзэмшигч нарт тайлбар гаргах үүрэгтэй, хэрэв хоорондоо гэрээгээр тохиролцсон бол үүнээс татгалзаж болно.

Патентыг шилжүүлэх, мөн патентэд лиценз олгох боломжтой бөгөөд энэ нь талууд хооронд, эсвэл гуравдагч этгээдийн хувьд хийгдэнэ.

Талууд хооронд патент шилжүүлэх, лиценз олгох аль ч тохиолдолд АНУ-ын Патент болон Барааны тэмдгийн байгууллагад (United States Patent and Trademark Organization - USPTO) бүртгүүлэх шаардлагагүй, энэ нь талууд хоорондоо тохиролцсоноор хүчинтэй болно.

¹² <https://www.uspto.gov/>

¹³ <https://www.copyright.gov/about/>

¹⁴ http://www.wipo.int/sme/en/ip_business/trade_secrets/protection.htm

Гуравдагч этгээдийн хувьд патент шилжүүлэхэд тус байгууллагад бүртгүүлэх шаардлагатай. Энэ тохиолдолд патент шилжүүлэх нь “bona fide purchaser rule” буюу шударга худалдан авагчийн зарчмаар явагдана¹⁵. Харин лиценз олгоход бүртгүүлэхгүй¹⁶.

Патентыг хамтарч эзэмших боломжтой бөгөөд патентыг ашиглах, патентад лиценз олгоход талууд гэрээгээр тохиролцсон бол хамтран эзэмшигч нь бусад хамтран эзэмшигчийн өмнө тайлбар гаргах үүргээс татгалзаж болно. Хамтарсан патентын хувьд аль нэг эзэмшигч нь бусдынхаа зөвшөөрөлгүйгээр лиценз олгох боломжтой.

Барааны тэмдгийг талууд хооронд шилжүүлэх, эсвэл барааны тэмдэгт лиценз олгоход АНУ-ын Патент болон Барааны тэмдгийн байгууллагад бүртгүүлэхгүй. Энэ талаар АНУ-ын Хуулийн (United States Code) 1060 дугаар зүйлийн (а)3-т “Шилжүүлгийг зохих ёсоор бичгээр хийнэ. Энэ нь шилжүүлсэн тухай нотлох баримт бөгөөд АНУ-ын Патент болон Барааны тэмдгийн байгууллагад мэдүүлэхэд шилжүүлснийг нотлох баримт болно.” гэж зохицуулсан¹⁷.

Гуравдагч этгээдэд шилжүүлэхэд АНУ-ын Патент болон Барааны тэмдгийн байгууллагад бүртгүүлснээр хүчин төгөлөр болно. Үүнийг мөн хуулийн 1060 дугаар зүйлийн (а)4-т заасан¹⁸.

Барааны тэмдгийн лицензийг талууд хооронд олгоход АНУ-ын Патент болон Барааны тэмдгийн байгууллагад бүртгүүлэхгүй, талууд хооронд тохиролцсоноор хүчин төгөлдөр болно. Гуравдагч этгээдийн хувьд мөн адил байна.

Зохиогчийн эрх эзэмших эрхийг шилжүүлэх гэдэгт шилжүүлэхээс гадна, моргайж, тусгай лиценз, зохиогчийн эрхэд хамаарах эрхүүдийг шилжүүлэх, барьцаалах, зохиогчийн эрхэд хамаарах тусгай эрхүүд зэргийг хамруулж ойлгоно. Үүнд онцгой бус лиценз хамаарахгүй¹⁹.

Зохиогчийн эрхийг шилжүүлэхэд бүртгүүлэх шаардлагагүй (Конгрессын номын санд), талууд хооронд тохиролцсоноор хүчинтэй болно. Энэ нь зарим давуу талыг үүсгэнэ.

Оюуны өмчийг хамгаалах²⁰

Оюуны өмчийн тухай ярихад анхаарлын төвд байдаг гол асуудлын нэг түүнийг хамгаалах явдал юм. Оюун ухааны хөдөлмөрийн үр дүнд бий болсон хөрөнгийг оюуны өмч гэж нэрлэдэг. Оюуны хөрөнгө нь биет бус хөрөнгийн нэг төрөл юм. Оюуны өмчийн эрх зүйн тогтолцоо нь хөрөнгө эзэмшигчийн эрхийг хамгаалдаг. Оюуны өмч эзэмшигчийн эрх болон хамгаалалт нь холбооны патент, барааны тэмдэг, зохиогчийн эрх болон худалдааны нууцын тухай хууль тогтоомжуудад үндэслэсэн байдаг.

Зохиогчийн эрх. АНУ нь 1988 онд Вернийн конвенцид нэгдэн орсон бөгөөд уг конвенцид зохиогчийн ёс суртахууны эрхийг авч үздэг. Харин АНУ-ын Зохиогчийн эрхийн тухай хуульд (US Copyright Act) энэ талаар тусгаагүй байна. Ёс суртахууны эрхийг хамгаалах талаар 1990 оны Дүрс бичлэгийн бүтээлчдийн эрхийн тухай хуулиар (Visual Artists Rights Act of 1990) зохицуулжээ.

Зохиогчийн эрхийн хугацаа нь 1978 оны 1-р сарын 1-нээс хойших бүтээлүүдийн хувьд зохиогчийн амьдралын хугацаа дээр нэмэх нь түүнийг нас барснаас хойш 70 жилийн турш хүчинтэй. Зохиогч нь тодорхойгүй бүтээл, эсвэл нууц нэрээр гарсан бүтээл, эсвэл хөлсөөр ажилласан бүтээлийн (work for hire) хувьд эрхийн хугацаа анх хэвлэгдэн гарснаас хойш 95

¹⁵ <https://www.gpo.gov/fdsys/granule/USCODE-2011-title35/USCODE-2011-title35-partIII-chap26-sec261>
35 USC 261, Title 35 Patent, Chapter 26 Ownership and assignment, Sec.261 Ownership; assignment

¹⁶ <https://www.uspto.gov/web/offices/pac/mpep/s301.html>
Patent Recording Act - 35 USC 261

¹⁷ <https://www.gpo.gov/fdsys/granule/USCODE-2011-title15/USCODE-2011-title15-chap22-subchapl-sec1060>
15 USC 1060(3)

¹⁸ <https://www.gpo.gov/fdsys/granule/USCODE-2011-title15/USCODE-2011-title15-chap22-subchapl-sec1060>
15 USC 1060(4)

¹⁹ <https://www.gpo.gov/fdsys/granule/USCODE-2011-title17/USCODE-2011-title17-chap1-sec101>
17 USC 101

²⁰ <https://www.dlapiperintelligence.com/goingglobal/intellectual-property/Guide-to-going-global-IPT>

жил, эсвэл үүссэн цагаас хойш 125 жилийн хугацаатай байна. Харин 1978 оноос өмнө анх хэвлэгдэн гарсан бүтээлийн хугацаа нь зарим хүчин зүйлсээс хамаараад янз бүр байдаг.

1978 оны 1-р сарын 1-нээс өмнө хэвлэгдэн гарсан, эсвэл бүртгэгдсэн бүтээлүүдийг 28 жилийн дараа дахин шинэчлэн бүртгэх ба энэ нь хуулийн зүгээс зарим давуу талыг олгодог. Харин 1978 оны 1-р сарын 1-нээс хойших бүтээлүүдийн хувьд шинэчлэн бүртгэх шаардлагагүй.

Патент нь АНУ-ын Үндсэн хуулиар олгогдсон албан ёсны эрх юм. Патентын эрх нь хуулиар хамгаалагдсан бөгөөд бусдад патент бүхий бүтээлийг хийх, ашиглах, худалдах, худалдахыг санал болгох, импортлохыг зөвшөөрөхгүй.

АНУ-ын Хуулийн 35 дугаар бүлэг нь патентын талаар зохицуулна. Тус улс нь 1887 онд Парисын конвенцид (Paris Convention), 1970 онд Патентын хамтын ажиллагааны гэрээнд (Patent Cooperation Treaty) нэгдэн орсон.

Патент бүхий бүтээл нь эрхийн хүчинтэй хугацааны туршид хамгаалагдана. 1995 оны 6-р сарын 8-наас хойш бүртгэгдсэн патентын хувьд нь анх зөвшөөрөл олгогдсноос 20 жилийн хугацаанд хүчинтэй. Түүнээс өмнө бүртгэгдсэн бол анх бүртгүүлсэн хугацаанаас хойш 20 жил, эсвэл зөвшөөрөл олгосон хугацаанаас хойш 17 жил хүчинтэй (энэ хоёр хугацааны аль урт хугацаагаар тооцно). Америкт 2013 оны 3-р сарын 16-наас “first to file” системийг хэрэгжүүлж эхэлсэн.

Дизайны патентын хувьд 2015 оны 5-р сарын 13-наас эхэлж бүртгүүлсэн бол зөвшөөрөл олгогдсоноос хойш 15 жилийн хугацаатай байна.

Барааны тэмдгийг хамгаалах асуудлыг Ланхамын хуульд (Lanham Act) тусгасан. Барааны тэмдгийн бүртгэл нь 10 жилийн хугацаатай байх ба тухайн бизнесийн үйл ажиллагаа үргэлжилж байвал шинэчлэн сэргээж болно. Муж болгоны хувьд бүртгэлийн хугацаа харилцан адилгүй. Тухайлбал, Калифорнид 5 жил байхад Нью Йоркт 10 жил байна.

Барааны тэмдэг эзэмшигч нь лиценз олгохдоо барааны тэмдэгт алдаа гарахаас зайлсхийх, мөн эрхээ хамгаалах үүднээс хэл зүйн хувьд зохих хяналтыг сайн хийх хэрэгтэй.

Худалдааны нууц. 2016 оны 5-р сарын 16-нд Холбооны Засгийн газар нь Худалдааны нууцыг хадгалах тухай хуулийг (Defend Trade Secret Acts) баталсан. Энэ хууль нь худалдааны нууцыг хууль бусаар эзэмших тохиолдолд гомдол мэдүүлэх процессыг холбооны түвшинд зохицуулна. Үүнээс өмнө худалдааны нууцыг мужийн түвшинд хамгаалдаг байсан бөгөөд Нью Йорк, Массачусетаас бусад муж болгон тус тусын Худалдааны нууцын Нэгдмэл Төрөлжсөн хуультай (Uniform Trade Secrets Act) байжээ.

Оюуны өмчийн гэрээ, хэлэлцээр

Оюуны өмчийг ашиглахад шаардагдах гэрээ хэлэлцээрийг худалдааны гэрээ хэлэлцээртэй адил зохицуулна. Америкт Монополийн тухай хууль, тусгай үйлдвэрлэлийн талаарх зохицуулалт зэрэг зарим Холбооны түвшний зохицуулалтууд байх боловч худалдааны гэрээ хэлэлцээрийг Холбооны хэмжээнд зохицуулдаг нэгдсэн зохицуулалт байхгүй. Тусгай үйлдвэрлэлд мөн адил мужийн зохицуулалтууд байдаг ба энэ нь худалдааны гэрээ хэлэлцээрт хамааралтай байж болно.

Худалдааны гэрээ хэлэлцээрийг Худалдааны Нэгдмэл Төрөлжсөн Хуулиар (Uniform Commercial Code) зохицуулах бөгөөд уг хууль нь 50 мужийн хувьд өөр өөр байдаг. Энэ хуулиар бараа бүтээгдэхүүний гэрээ хийх, тухайлбал, худалдан авах болон худалдах, аюулгүй байдалтай холбоотой асуудал, зээлийн гэрээ, худалдааны бусад хэлэлцээрүүдийг зохицуулна. Муж болгон өөр өөрийн Худалдааны Нэгдмэл Төрөлжсөн Хуультай учир эдгээр зохицуулалтууд муж бүрт адил биш байна.

Худалдааны гэрээ хэлэлцээрийг тайлбарлах болон хэрэгжүүлэх нь мужийн хуулиар зохицуулагдах бөгөөд гэрээ хэлэлцээрт мужийн хуулинд заасны дагуу тусгагдана. Худалдааны Нэгдмэл Төрөлжсөн Хуулийн заалтыг өмнө хэрэгжүүлсэн тохиолдол буюу хуулийг тайлбарлах, хэрэгжүүлэх нь муж бүрт ялгаатай.

2.2. Израиль улс

Израильд худалдааны нууцаас бусад оюуны өмчийн төрлүүд буюу зохиогчийн эрхийг Зохиогчийн эрхийн тухай хуулиар (Copyright Act, 2007) , патентыг Патентын тухай хуулиар (Patent law), барааны тэмдгийг Барааны тэмдгийн тухай хуулиар (Trade Mark Ordinance) зохицуулдаг. Харин худалдааны нууц нь Худалдааны эрх зүйн зөрчлийн тухай хуулиар (Commercial Tort law) хамгаалагддаг.

Зохиогчийн эрх. Зохиогчийн эрх нь зохиогчийн эд хөрөнгийн эрх болон эд хөрөнгийн бус буюу ёс суртахууны эрхийг хамгаалдаг. 2007 оны Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн 4-р зүйлийн (а)-д зааснаар уран зохиол, жүжиг, дуу хөгжим, бусад урлаг соёлын бүтээл зэргийг хуулиар хамгаална. Эд хөрөнгийн бус буюу ёс суртахууны эрхийг хамгаалах нь оюуны өмчийн жинхэнэ эзнийг албан ёсоор тогтоож, зөвшөөрөлгүй ашиглахаас сэргийлэх ач холбогдолтой.

Зохиогчийн эрхийн талаар зохицуулдаг гол хууль нь 2007 оны Зохиогчийн эрхийн тухай хууль (Copyright Act 2007) юм. Уг хуульд зохиогчийн эрх нь түүний амьд байх хугацаа дээр нэмэх нь нас барснаас хойш 70 жилийн турш хүчинтэй. Хэрэв зохиогч нь нэгээс олон хүн байвал хамгийн сүүлд амьд үлдсэн зохиогчийн амьд байх хугацаанд нэмэх нь түүний нас барснаас хойш 70 жилийн турш хэвээр байна.

Уран зохиол, жүжиг, дуу хөгжим, уран сайхны бүтээл зэргийн хувьд зохиогчийг, дуу бичлэгийн хувьд продюсерыг үндсэн эзэмшигчээр тооцно. Лицензийг (ашиглах эрх) зохиогчийн эрх эзэмшигч болон тусгай зөвшөөрөл авсан этгээд олгодог. Тусгай лиценз олгох, эсвэл зохиогчийн эрх шилжүүлэхэд заавал бичгээр хийх ба харин тусгай бус лиценз бол бичгээр хийх шаардлагагүй.

Эд хөрөнгийн бус эрх буюу ёс суртахууны эрхийг шилжүүлэх боломжгүй, харин өвлөх боломжтой гэж хүлээн зөвшөөрдөг. Оюуны бүтээлийн нэг хэлбэр болох программ хангамжийн хувьд энэ эрх байдаггүй онцлогтой.

Зохиогчийн эрхийг зөрчсөн, эсвэл эд хөрөнгийн бус буюу ёс суртахууны эрхийг зөрчсөн тохиолдолд хуулийн дагуу арга хэмжээ авна. Үүнд: хориглох, мөнгөн төлбөр, хуулийн дагуу хохирлыг тооцох (Statutory damages), хөрөнгийг хураан авах, устгах зэрэг орно.

Патент. Патент нь тодорхой зүйлийг хийх шинэ арга замыг нээсэн, эсвэл аливаа техникийн шинэ шийдлийг санал болгож буй бүтээгдэхүүн болон арга ажиллагаанд (шинэ бүтээлд) өгч буй онцгой эрх юм. Патент эзэмшигч нь эрхийнхээ хугацаанд бүтээлийг үйлдвэрлэх, ашиглах, худалдахыг санал болгох, худалдах, импортлох зэрэг эрхийг эдэлнэ. Патентын хугацаа 20 жилээр олгогдоно. Патент эзэмшигч нь түүний бүтээлийг гуравдагч этгээд зөвшөөрөлгүйгээр ашиглахаас сэргийлэх эрхтэй байна.

Патентын тухай хуулийн Тавдугаар бүлэгт патент эзэмших эрхийн тухай (Ownership of patent) зохицуулсан²¹. Хуулинд зааснаар шинэ бүтээл болон түүний патентыг хэд хэдэн хүн хамтран эзэмшиж (joint patent) болно. Үүнд: эзэмшигч бүр адил эрхтэй байна. Адил биш байх тохиолдолд хоорондоо гэрээгээр, эсвэл хуулийн дагуу зохицуулна.

Гэрээгээр, эсвэл хуулийн дагуу өөрөөр зохицуулаагүй бол патент хамтран эзэмшигч бүр тухайн бүтээлийг ашиглах эрхтэй. Энэхүү ашиглахдаа бусад хамтран эзэмшигч нар нь **патент ашигласан эзэмшигчээс роялти, эсвэл олсон ашгаас хуваалцахыг нэхэж шаардахаас сэргийлэх зорилгоор гэрээгээр, эсвэл хуулийн дагуу зохицуулалт** хийдэг.

Патент хамтран эзэмшигч нар хоорондоо өөрөөр тохиролцоогүй бөгөөд тэр тухай гэрээний баримтыг Бүртгэлийн байгууллагад бүртгүүлээгүй бол патент эзэмшигч бүр өөрийн эзэмших эрхийг бусад эзэмшигчдийн зөвшөөрөлгүйгээр шилжүүлж болно²².

²¹ http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=341499

Патентын тухай хууль, Тавдугаар бүлэг

²² http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=341499

Патентын тухай хууль, Тавдугаар бүлэг, 80-р зүйл

Хэд хэдэн патент эзэмшигч нь патентын асуудлаар шүүхэд гомдол гаргаж болох ба Шүүх нь бусад эзэмшигч нарт патент ашиглах, лиценз олгох, патентад хамааралтай бусад зүйлийг, өөрөөр хэлбэл, гомдолд хамааралтай асуудлыг биелүүлэх шийдвэр гаргана. Мөн гомдол гаргасан патент эзэмшигч нараас аль нэгийг Шүүхээс итгэмжилсэн төлөөлөгчөөр томилж, асуудлыг зохицуулах эрх олгоно²³.

Бүтээл болон түүний патент эзэмших эрхийг хуульд заасны дагуу шилжүүлж болох бөгөөд энэ нь бичгээр хийгдэнэ.

Патентыг гуравдагч этгээдэд шилжүүлэхдээ талууд хооронд гэрээ байгуулснаар хүчин төгөлдөр болно²⁴.

Патент эзэмшигч нь патент бүхий бүтээлийг ашиглахын тулд тусгай ба тусгай бус лиценз олгож болох бөгөөд энэ нь бичгэн хэлбэрээр хийгдэнэ²⁵. Лиценз олгохдоо талууд хооронд гэрээ байгуулснаар хүчинтэй болно.

Барааны тэмдгийн хувьд бүртгэлтэй, болон бүртгэлгүй буюу алдартай барааны тэмдэг гэж байдаг. Барааны тэмдгийг 1972 оны Барааны тэмдэгийн тухай хуулиар (Trade Marks Ordinance (New Version) 1972) зохицуулна.

Барааны тэмдгийн хугацаа ерөнхийдөө хязгааргүй байдаг. Барааны тэмдгийн байгууллагаас барааны тэмдгийг эзэмших эрхийг тогтооно. Лиценз олгох тохиолдолд Барааны тэмдгийн байгууллагад заавал бүртгүүлэх шаардлагатай. Sub-license буюу гуравдагч этгээдэд лиценз олгох талаар Барааны тэмдгийн тухай хуулинд дурдаагүй боловч Барааны тэмдгийн байгууллагад мөн адил бүртгүүлнэ гэж үздэг.

Барааны тэмдэгт хамааралтай зөрчлийн асуудлыг 1999 оны Худалдааны эрх зүйн зөрчлийн тухай хуулиар (Commercial Torts Law 1999) зохицуулна.

Худалдааны нууц. Худалдааны нууцад олон нийтэд нээлттэй бус бизнесийн мэдээлэл хамаарна. Худалдааны нууц нь эзэмшигчдээ өрсөлдөгчөөс ялгарах давуу тал олгодог.

1999 оны Худалдааны эрх зүйн зөрчлийн тухай хуулиар худалдааны нууцыг зохицуулна. Тухайн бизнесийн мэдээллийн нууцлал хэдий хүртэл үргэлжилнэ, худалдааны нууцын хугацаа тэр хүртэл үргэлжлэх онцлогтой. Худалдааны нууц эзэмшигч нь тухайн бизнесийн мэдээллийн эзэн байна.

Худалдааны нууцад лиценз олгох боломжтой бөгөөд заавал бүртгүүлэх шаардлагагүй.

Худалдааны эрх зүйн зөрчлийн тухай хуулийн 2 дугаар бүлэгт худалдааны нууцыг хууль бусаар ашиглах талаар зохицуулсан байна²⁶. Хуулинд худалдааны нууцыг зүй бусаар ашиглахыг хориглосон. Бусдын худалдааны нууцыг хууль бусаар ашиглаж болохгүй бөгөөд дараах үйлдлүүд нь худалдааны нууцыг буруугаар ашигласанд тооцогдоно. Үүнд:

- Худалдааны нууцыг эзэмшигчийн зөвшөөрөлгүйгээр хэрэглэхийг хууль бус гэж үзнэ. Энд худалдааны нууцыг эзэмшигчээс нь авах, эсвэл өмчилж буй өөр этгээдээс авах нь ялгаагүй гэж тооцогдоно.
- Худалдааны нууцыг эзэмшигчийн зөвшөөрөлгүйгээр ашиглах, гэрээгээр эсвэл итгэлцлийн үндсэн дээр хүлээсэн үүргийг, мөн худалдааны нууцыг эзэмшигчийн олгосон давуу талыг буруугаар ашиглахыг хориглоно.

²³ http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=341499

Патентын тухай хууль, Тавдугаар бүлэг, 81-р зүйл

²⁴ http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=341499

Патентын тухай хууль, Тавдугаар бүлэг, 83-р зүйл

²⁵ http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=341499

Патентын тухай хууль, Тавдугаар бүлэг, 84-р зүйл

²⁶ http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=128055#LinkTarget_112

Худалдааны эрх зүйн зөрчлийн тухай хууль, 2 дугаар бүлэг, 6(a)

Оюуны өмчийн зарим төрөлд лиценз олгох, эрх шилжүүлэх процесс нь гэрээ хэлэлцээр хийснээр хүчинтэй болдог.

Израиль улсын хувьд бүх төрлийн гэрээ хэлэлцээрийг Гэрээний тухай хуулиар (Contract Law) зохицуулдаг. Энэ хууль нь гэрээ байгуулах, гэрээний хэлбэр, гэрээний агуулга, гэрээний биелэлт, гэрээг цуцалснаас үүсэх үр дагавар болон гэрээтэй холбоо бүхий бусад харилцааг зохицуулна.

Гэхдээ зарим тохиолдолд тусгай гэрээгээр зохицуулдаг. Тухайлбал, худалдан борлуулах (үүнд бараа таваарын гадаад худалдаа хамаарна), зуучлал (гадаад худалдааны зуучлалыг оруулна), даатгал, батлан даалт, эрх үүрэг хуваарилах, стандарт гэрээ зэрэг орно.

2.3. Финланд улс

Финланд улс нь Дэлхийн оюуны өмчийн байгууллага /WIPO/ - д 1970 онд гишүүнээр элсэн орсон. Дэлхийн оюуны өмчийн байгууллагын цахим хуудсанд дурдсанаар Финланд улсад оюуны өмчийн харилцааг зохицуулж буй 48 хууль, 22 хэрэгжүүлэх дүрэм, журам, 78 гэрээ байна.²⁷ Финландын оюуны өмчийн үнэлгээний эрх зүйн орчин, үнэлгээний харилцаанд оролцогчдын үүрэг, оюуны өмчийг эдийн засгийн эргэлтэд оруулах лиценз, лицензийн гэрээ, эрх шилжүүлэх, оролцогчдын үүрэг хариуцлагын талаарх зохицуулалтуудыг тус улсын оюуны өмчийн харилцааг зохицуулж буй голлох хууль болох Патентын тухай хууль, Барааны тэмдгийн тухай хууль, Зохиогчийн эрхийн хууль, Ашигтай загварын тухай хууль, Дизайн хамгаалах хуулиуд болон Патент ба бүртгэлийн газар, Худалдааны танхимын цахим хуудаснаас ерөнхий байдлаар судалж үзлээ.

Финланд улсын Патент ба бүртгэлийн газар нь оюуны өмчийн аливаа асуудлыг хариуцдаг бөгөөд дан ганц оюуны өмчийг хариуцах бус бизнесийн бүртгэлийн бүхий л асуудлыг хариуцдаг байна.

Оюуны өмчийн үнэлгээний талаарх зохицуулалт:

Оюуны өмчийн үнэлгээний хувьд бие даасан хууль байхгүй бөгөөд дэлхийн оюуны өмчийн байгууллагын гишүүн орны хувьд үнэлгээний олон улсын стандартыг дагаж мөрдөхийн зэрэгцээ худалдааны танхимаас гаргасан дотоодын дүрэм, журмыг мөрддөг байна.

Тус улсад оюуны өмчийн үнэлгээчин гэсэн тусдаа зохицуулалт байхгүй бөгөөд эрх бүхий байгууллагаас зөвшөөрөл авсан үл хөдлөх хөрөнгийн үнэлгээчин гэсэн ойлголт байна. Тусгай зөвшөөрөлтэй хөрөнгийн үнэлгээчин гэдэг нь Финландын Худалдааны танхимын Хөрөнгийн үнэлгээний зөвлөлөөс зөвшөөрөгдсөн шинжээчид юм. Тусгай зөвшөөрөл бүхий хөрөнгийн үнэлгээчин нь үнэлгээний үйл ажиллагаанд шаардлагатай мэдлэг, боловсрол эзэмшсэн бөгөөд үнэлгээний салбарт дор хаяж 3-5 жил ажилласан туршлагатай байхыг шаарддаг байна. Тусгай зөвшөөрөл бүхий хөрөнгийн үнэлгээчин нь Хөрөнгийн үнэлгээний зөвлөлийн дүрэм, журам, заавар, хөрөнгийн үнэлгээний конвенц болон **Олон улсын үнэлгээний стандартыг** дагаж мөрдөх үүрэг хүлээдэг.

Финландын Худалдааны танхимаас зөвшөөрөгдсөн үнэлгээчид нь Үл хөдлөх хөрөнгийн сангийн тухай хууль, Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хууль, Хөрөнгө оруулалтын сангийн тухай хууль, Ипотекийн банкны тухай хууль тогтоомжид тулгуурлан үйл ажиллагаа явуулдаг байна.

Финландын Хөрөнгийн үнэлгээний зөвлөл нь тусгай зөвшөөрөл бүхий хөрөнгийн үнэлгээчдэд эрх олгож, тэдний үйл ажиллагаанд хяналт тавих эрхтэй. Үүнээс гадна хөрөнгийн үнэлгээчний шалгалтыг зохион байгуулж, Финландын Худалдааны танхимаас эрх олгогдсон хөрөнгийн үнэлгээчдийг хөгжүүлэх, удирдан чиглүүлэхээс гадна хяналт тавьж, хөрөнгийн үнэлгээний олон улсын гэрээ, хэлэлцээрийг хөхиүлэн дэмжиж, ерөнхий зөвлөмж өгөх байдлаар үйл ажиллагааг хянадаг байна. Мөн хөрөнгийн үнэлгээний чиглэлээр сургалт, судалгааны ажлыг явуулдаг.

²⁷ <http://www.wipo.int/wipolex/en/profile.jsp?code=FI>

Оюуны өмчийг ашиглах, шилжүүлэх зохицуулалт:

Финланд улсын зохицуулалтаас харахад оюуны өмчийн эрх шилжүүлэх, лицензийн асуудлыг гэрээний талууд хуулийн хүрээнд хууль зөрчихгүйгээр харилцан тохиролцож болохоор зохицуулж өгсөн байна. Ингэхдээ хамгийн чухал нь өмчлөгчийн зөвшөөрөлгүйгээр гуравдагч этгээдэд шилжүүлэхгүй байх асуудлыг тусгасан байна. Бусад асуудалд төр ямар нэг байдлаар оролцохгүй бөгөөд хуулийн хүрээнд **гэрээний талууд харилцан тохиролцсоны үндсэн дээр гэрээгээр зохицуулдаг** байна. Лиценз, лицензийн гэрээ, эрх шилжүүлэх асуудлуудыг хууль тус бүрт хэрхэн зохицуулсныг тоймлон харууллаа.

Патентын тухай хууль.²⁸ /Patents Act, 1967 он/

Патентын тухай хуулийн 6 дугаар бүлгээр лиценз, албан журмын лицензийн асуудлыг зохицуулсан бөгөөд хуулийн 43 дугаар зүйлд патент эзэмшигч нь бусад этгээдэд өөрийн ашиглах эрхээ шилжүүлж /лиценз/ байгаа бол хүлээн авсан этгээд нь гэрээгээр хэлэлцэн тохиролцоогүй бол гуравдагч этгээдэд тус эрхийг шилжүүлж өгөхийг хориглоно гэж заасан байна.

Мөн патентыг олгох, шилжүүлэхдээ патент, бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн холбогдох байгууллагад бүртгүүлэх ба патент барьцаалах үйл ажиллагаанд дээрх зохицуулалтыг мөн адил дагаж мөрдөнө.

Бүртгэгдсэн патент нь хүчин төгөлдөр бус бол тухайн патентыг бүртгэлээс хасна. Дээрх зохицуулалтыг албан журмын лиценз болон хуулийн 53.2-т заасан патентыг хязгаарлах зохицуулалтын үед мөн адил хэрэглэнэ.

Патентаар бүртгүүлсэн сүүлчийн бүртгэл эзэмшигч нь патентын өмчлөгчид тооцогдон, нэхэмжлэл гаргах болон патенттай холбогдох бусад эрх эдлэнэ.

Хэрэв хэн нэгэн этгээдээс патентыг барьцаалбарын үндсэнд, эсхүл бусад байдлаар шилжүүлэн авсан, эсхүл лиценз эзэмшиж байгаа талаар бүртгүүлэхийг хүссэн нөхцөлд, бусад этгээдээс тухайн асуудлаар бүртгүүлэх хүсэлт гаргаагүй бол тухайн патенттай холбогдох өмнөх бүртгэлийг хүчингүйд тооцохоор тусгасан байна.

45 дугаар зүйлд зааснаар патент олгосноос хойш 3 жил, патент бүртгүүлэх хүсэлт гаргаснаас хойш 4 жил өнгөрсөн бөгөөд тухайн патентын бүтээл нь Финланд Улсад нийтийн хүрээнд ашиглагдаж эхлээгүй, ажиллаагүй бол тухайн патентын бүтээл дээр ажиллахыг хүссэн аливаа этгээд албан журмын лицензийг авч болдог байна.

Дээрх заалтыг хангах үүднээс Засгийн газраас тухайн патентын бүтээл дээр гадаадын улс оронд ажиллахыг дотоодод ажиллаж байгаатай адилтган үзэж болно.

46 дугаар зүйлд патентыг ашиглах нь патентын өмчлөгчөөс хамааралтай патент эзэмшигч нь онцгой чухал ач холбогдол бүхий шалтгаанаар тус патентыг албан журмын лицензээр авах хүсэлтийг гаргаж болно. Нийтийн ашиг сонирхлын үүднээс аливаа этгээд нь албан журмын лиценз олгох хүсэлтийг гаргаж болно. Албан журмын лицензийг тухайн ашиглаж байгаа үйл ажиллагаа, эсхүл ашиглахаар зорьж байгаа чиглэл, зорилгын хамт гуравдагч этгээдэд шилжүүлж болно.

Хуулийн 50 дугаар зүйлд зааснаар албан журмын лицензийг зөвхөн шүүхийн шийдвэрээр олгох ба үүнд нөхөн төлбөр, лиценз ашиглах үйл ажиллагаа, түүний хүрээ зэрэг холбогдох бусад асуудлуудыг шийдвэрлэдэг байна.

Барааны тэмдгийн тухай хууль.²⁹ /Trademarks Act, 1964 он/

Барааны тэмдэг шилжүүлэх болон лицензийн асуудлыг хуулийн 5 дугаар бүлгээр ерөнхийд нь зохицуулсан байна.

32-р зүйлд зааснаар барааны тэмдгийг бусдад шилжүүлж болох ба барааны тэмдгээр бүртгэгдсэн тухайн барааг бүхэлд нь, эсхүл зарим хэсгээр нь бусдад шилжүүлж болно. Барааны тэмдэг өмчлөгч хуулийн этгээд нь өөр өмчлөгчид шилжсэн тохиолдолд барааны тэмдэг өмчлөх эрх, өмнөх өмчлөгчид үлдэхээр тохиролцоогүй бол шинэ өмчлөгчид

²⁸ Patents Act, <https://www.prh.fi/en/patentit/lainsaadantoa/patenttilaki.html>

²⁹ Trademarks Act, <https://www.prh.fi/en/tavaramerkkit/lainsaadanto/Tavaramerkkilaki.html>

дагалдан шилжих, эсхүл өмнөх болон шинэ өмчлөгч нь хоёулаа барааны тэмдгийг өөр төрлийн бараануудад ашиглаж болно.

Барааны тэмдгийг бусдад шилжүүлэхдээ заавал бүртгүүлнэ. Хэрэв бүртгэлийн байгууллага барааны тэмдгийг шилжүүлсний дараа ашиглах нь бусдыг төөрөгдүүлсэн байдалд хүргэнэ гэж үзвэл бүртгэлийг зогсоож, тухайн төөрөгдөлд хүргэж буй зүйлсийг барааны тэмдгээс арилах хүртэл саатуулах эрхтэй байдаг байна.

Барааны тэмдгийг бүртгүүлээгүй нь тухайн барааны тэмдгийг зохих ёсоор олж авсан гуравдагч этгээдэд ямарваа нэгэн байдлаар нөлөөлөхгүй.

Барааны тэмдгийн эрхийг барьцаалах тохиолдолд бичгээр гэрээг үйлдэж, энэ талаараа холбогдох байгууллагад бүртгүүлнэ. Энэ бүртгэл хийгдэх хүртэл барьцааны эрх хүчингүй байна.

Хуулийн 34-р зүйлд зааснаар барааны тэмдэг эзэмшигч нь өөрийн эрхээ алдахгүйгээр бусдад барааны тэмдгээ лизингээр ашиглуулж болно. Лиценз нь бүртгэлээр хамгаалагдсан барааны бүхэлд нь буюу зарим хэсгийг, мөн тухайн улсын газар нутгийн хүрээнд, эсхүл зохих газруудыг хамран хэрэглэж болно. Лиценз эзэмшигч нь нэг буюу түүнээс дээш байж болно. Бүртгэгдсэн барааны тэмдгийн хэрэглээ нь бусдыг төөрөгдүүлэхээр бол бүртгэлийн байгууллага бүртгэхээс татгалзаж болно. Лицензийн хугацаа дуусахад уг бүртгэлийг бүртгэлээс хасна.

Барааны тэмдгийн лицензийг бүртгүүлээгүй нь тухайн барааны тэмдгийг зохих ёсоор олж авсан гуравдагч этгээдэд ямарваа нэгэн байдлаар нөлөөлөхгүй. Мөн талууд өөрөөр тохиролцоогүй бол лиценз эзэмшигч нь лицензээ гуравдагч этгээдэд шилжүүлэхийг хориглоно.

Барааны тэмдгийн эрхийг барьцаалснаас бусад тохиолдолд ямарваа нэгэн өр төлбөр, үүргийн гүйцэтгэлд тооцохыг хориглоно. Барааны тэмдэг эзэмшигч дампуурсан тохиолдолд барааны тэмдэг нь түүний хөрөнгөд тооцогдоно.

Зохиогчийн эрхийн тухай хууль.³⁰ /Copyright Act, 1961 он/

Тус хуулийн гуравдугаар бүлэгт зохиогчийн эрхийг шилжүүлэхтэй холбоотой зохицуулалтуудыг тусгасан бөгөөд 27 дугаар зүйлд зохиогчийн эрхийг бүхэлд нь, эсхүл хэсэгчлэн шилжүүлж болохоор заасан байна. Талууд өөрөөр тохиролцоогүй бол зохиогчийн эрхийг шилжүүлэн авсан этгээд нь зохиогчийн эрхийн бүтээлийг өөрчлөх, бусдад шилжүүлэхийг хориглосон. Зохиогчийн эрхийг бизнесийн зорилгоор ашиглах бол тухайн бизнесийн үйл ажиллагаатай холбоотойгоор шилжүүлэн өгч болох боловч зохиогчийн эрхийг шилжүүлсэн этгээд нь тухайн гэрээг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой асуудлыг бие даан хариуцна.

Зохиогчийн эрх шилжүүлэх гэрээнд гэрээний нөхцөлүүд тодорхойгүй, эсхүл тухайн гэрээний хэрэгжилт нь тодорхойгүй нөхцөл байдал үүсгэхээр бол гэрээний дээрх нөхцөлийг зайлшгүй өөрчлөн тодорхой болгоно.

Зохиогчийн эрхийн нөхөн төлбөрийн асуудал нь гэрээний гол нөхцөлийн нэг байна. Дээрх зохицуулалтыг талууд өөрөөр харилцан тохиролцоогүй нөхцөлд л хэрэглэхээр заасан байна. Тус бүлэгт зохиогчийн эрхийг шилжүүлэхэд зохиогчийн эрхийн бүтээл тус бүрт тавигдах шаардлагуудыг заасан байх боловч энэ нь зөвхөн гэрээгээр талууд өөрөөр хэлэлцэн тохиролцоогүй нөхцөлд тус зохицуулалтыг дагаж мөрдөхөөр заасан байна.

Ашигтай загварын тухай хууль.³¹ /Act on Utility Model Rights, 1991 он/

Тус хуулийн 6 дугаар бүлэгт ашигтай загварыг бусдад шилжүүлэх, лиценз, албан журмын лицензтэй холбогдох зохицуулалтыг тусгажээ. Барааны ашигтай загварыг бусдад шилжүүлж болох ба шилжүүлэн авсан этгээд нь ашигтай загварыг арилжааны зорилгоор буюу лицензийн үндсэн дээр ашиглах бол өмчлөгчийн зөвшөөрөлгүйгээр гуравдагч этгээдэд шилжүүлэхийг хориглоно.

³⁰ Copyright Act, http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=397616

³¹ Act on Utility Model Rights, http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=254415

Талууд өөрөөр тохиролцоогүй бол ашигтай загварыг аж ахуйн нэгж буюу компанид шилжүүлсэн бол тухайн ашигтай загварыг аж ахуйн нэгжийн хамт бусдад шилжүүлж болно. Энэ тохиолдолд тухайн шилжүүлж буй этгээд лицензийн гэрээнд заасан холбогдох хариуцлагыг хүлээнэ.

Ашигтай загварыг бусдад шилжүүлэх болон лицензээр эзэмшүүлэхдээ холбогдох эрх бүхий байгууллагад бүртгүүлж, тогтоосон төлбөрийг төлнө. Ашигтай загварыг барьцаалах нөхцөлд мөн адил бүртгүүлнэ. Хэрэв бүртгэлд бүртгэгдсэн лиценз буюу барьцаа хүчин төгөлдөр бус болохыг нотолсон тохиолдолд бүртгэлийг нэгдсэн системээс хасна.

Ашигтай загварыг бүртгэснээс хойш хоёр жилийн хугацаа өнгөрсөн боловч, шинэ бүтээлийг зохистой хэмжээнд, нийтийн хүрээнд ашиглаж эхлээгүй бол тухайн улсад шинэ бүтээл дээр ажиллахыг хүсч байгаа аливаа этгээд албан журмын лицензийг авч болохоор заасан байна.

2.4. Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс

Хятадад оюуны өмчийг худалдах, шилжүүлэх, эдийн засгийн эргэлтэд оруулах асуудлыг Патентын тухай хууль³², Зохиогчийн эрхийн тухай хууль³³, Барааны тэмдгийн тухай хууль³⁴, Гэрээний тухай хууль³⁵, Шударга бус өрсөлдөөний тухай хууль³⁶ болон бусад холбогдох журам, гэрээгээр голчлон зохицуулдаг.

Харин оюуны өмчийн үнэлгээний талаар холбогдох хуулиудад ямар нэгэн тусгайлсан зохицуулалт байхгүй бөгөөд Дэлхийн оюуны өмчийн байгууллагын гишүүн орны хувьд Олон улсын үнэлгээний стандарт, арга, аргачлалыг баримтлан үнэлгээг хийдэг жишиг байна. Олон улсын үнэлгээний стандартад оюуны өмчийг үнэлэх арга, аргачлалын талаар нарийвчлан заасан байдаг бол талуудын үүрэг оролцоо, хариуцлагын талаар тодорхой зохицуулалт байхгүй байна.

Оюуны өмчийг худалдах, шилжүүлэх, эдийн засгийн эргэлтэд оруулахдаа лицензийн гэрээ буюу тусгай зөвшөөрлийн гэрээ байгуулахыг шаарддаг бөгөөд гэрээгээ Оюуны өмчийн газарт бүртгүүлэхийг зөвлөдөг. Сүүлийн жилүүдэд Хятадын засгийн газраас ШУ, технологийн ололт амжилтыг арилжааны эргэлтэд оруулж, улс орныхоо эдийн засгийг эрчимжүүлэх зорилгоор олон хууль, журмыг баталж, шинэчлэх ажлыг хийсэн.

Патентын эрхийг хамгаалах, лицензийн үйл ажиллагааг зохицуулах, патентын эрхийн зөв зохистой ашиглалтыг сурталчлах зорилгоор Хятадын Оюуны өмчийн алба нь Патентын хууль ба Гэрээний тухай хуулийн үндэс болгон “Лицензийн гэрээг бүртгэх захиргааны арга хэмжээ” -г батлан 2011 оны 8 дугаар сарын 1-ээс хэрэгжүүлж эхэлсэн байна. Энэ арга хэмжээний дагуу патент эзэмшигчид нь лицензийн гэрээгээ өөрийн ашиг сонирхлоо хамгаалахын тулд бүртгүүлж болно.

Лицензийн талаарх зохицуулалт³⁷: Хятадын лицензийн төрөлд бүх төрлийн оюуны өмч, технологи/ноу хау лицензийн зөвшилцөлтэй холбоотой барааны тэмдгийн лиценз, патентын лиценз, зохиогчийн эрхийн лицензийн зохицуулалтууд багтсан байдаг.

Барааны тэмдгийн лицензийг Барааны тэмдгийн тухай хууль ба худалдааны тэмдгийн лицензийн гэрээг бүртгэх арга хэрэгслүүдээр зохицуулж байна. Барааны тэмдгээ бүртгүүлэгч бусад этгээдэд барааны тэмдгийн лицензийн гэрээ байгуулснаар өөрийн бүртгэлтэй барааны тэмдгийг ашиглуулж болох ба, бүртгэлтэй барааны тэмдэг бүхий бүх бараанд лиценз эзэмшигчийн нэр ба барааны гарал үүслийг заавал бичнэ. Хэдийгээр заавал бүртгүүлэх албагүй ч *лиценз ашиглуулах гэрээг* гарын үсэг зурснаас хойш 3 сарын дотор Барааны тэмдгийн албанд бүртгүүлнэ. Барааны тэмдгийн, эсхүл үйлчилгээний

³² Patent Law of the People's Republic of China
http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=178664

³³ Copyright Law of the People's Republic of China
http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=186569

³⁴ Trademark Law of the People's Republic of China http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=341321

³⁵ Contract law of the people's republic of china http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=182632

³⁶ Шударга бус өрсөлдөөний тухай хууль

³⁷ Intellectual Property Licensing in China
<https://www.hg.org/article.asp?id=35379>

тэмдгийн эрх хууль ёсоор байддаггүй, харин лиценз эзэмшигчийн зөвшөөрөл, гэрээний үндсэн дээр олгогддог.

Патентын лицензийг Патентын тухай хуулиар зохицуулна. Шинэ бүтээл, загвар дизайн ашиглах гэх зэрэг бүх төрлийн патентыг харилцан тохиролцсон гэрээний үндсэн дээр олгоно. Патентын хуулийн дагуу лиценз эзэмшигч нь харилцан тохиролцсон гэрээнд патентыг ашиглуулахаар зааснаар өөр ямарваа этгээд, эсхүл хувь хүнд зөвшөөрөл өгөх эрхгүй. Лиценз олгогч Оюуны өмчийн албанд лиценз эзэмшүүлэх гэрээгээ бүртгүүлнэ.

Зохиогчийн (Copyright) эрхийн лицензийг Зохиогчийн эрхийн хууль ба түүнийг хэрэгжүүлэгч журмуудаар зохицуулна. Зохиогчийн эрхийг өмчлөгч нь дахин олшруулах эрх, түгээх эрх, түрээслүүлэх эрх, дэлгэн үзүүлэх эрх, тайзнаа тоглуулах эрх, орчуулах эрх, эмхэтгэх эрх гэх зэрэг өмчийн эрхийг бусдад лицензээр эзэмшүүлж болно. Харин хэвлэн нийтлүүлэх эрх, зохиогчийн эрх, сэлгэх эрх, бүтээлийн үл хөндөгдөх эрх зэрэг хувь хүний эрхийг лицензээр эзэмшүүлэхийг хориглодог. Зохиогчийн эрхийг лицензээр ашиглуулах тухай гэрээгээ Зохиогчийн эрхийг хамгаалах төвд бүртгүүлэхийг зөвлөдөг ба энэ нь эрх зөрчигдсэн тохиолдолд баримт болно гэж үздэг байна.

Барааны тэмдгийн тухай хууль, Патентын тухай хууль ба бусад холбогдох эрх зүйн зохицуулалтууд нь бичгээр үйлдсэн лицензийн гэрээг албан ёсоор бүртгүүлэхэд тавигдах шаардлагуудыг заасан байдаг. Гэхдээ энэ нь патентын лицензийн хүчин төгөлдөр байдалд нөлөөлөхгүй. Хэдий тийм боловч албан ёсоор бүртгүүлэх шаардлагыг хангаагүй бол тухайн лицензийг гурав дахь талын эсрэг зүй ёсоор хэрэглэх боломжгүй болно.

Лицензийн бүхий л гэрээ нь ерөнхийдөө дараах мэдээллийг агуулсан байна. Үүнд:

- ✓ Лиценз олгогч ба эзэмшигчийн бүтэн нэр, хаяг, гэрээтэй холбоотой Хятадын патентын (өргөдлийн) дугаар гэх зэрэг дэлгэрэнгүй мэдээлэл;
- ✓ Хүчин төгөлдөр болох өдөр ба дуусгавар болох өдөр;
- ✓ Лицензийн төрөл;
- ✓ Лиценцийн төлбөр ба төлбөр төлөх практик арга зам;
- ✓ Лицензийг хэрэгжүүлэх газар.

Харин технологийн гэрээний нөхцөлийг талууд тодорхойлох ба гэрээнд тавигдах шаардлага буюу тусгах асуудлуудыг Гэрээний тухай хуулийн 324-р зүйлд тодорхой заасан байна. Тухайлбал,

- 1) Төслийн нэр;
- 2) Агуулга, цар хүрээ ба судлагдахууны шаардлага;
- 3) Төлөвлөгөө, хуваарь, хугацаа, байршил, газар нутаг, гүйцэтгэлийн арга;
- 4) Техникийн мэдээлэл ба материалын нууцлал;
- 5) Эрсдлийн хариуцлагын хуваарилалт;
- 6) Технологийн өмчлөл ба түүнээс олох ашгийн хуваарилалт;
- 7) Хэрэглэх стандарт, шалгуурыг зөвшөөрөх арга;
- 8) Үнэ, нөхөн төлбөр, лицензийн төлбөр ба төлбөрийн арга;
- 9) Гэмтлийн торгууль, эсхүл гэмтлийг тооцох арга;
- 10) Маргааныг шийдвэрлэх арга;
- 11) Нэр томъёо ба үг хэллэгийн тодорхойлолт.

Эдгээр гэрээнд тусгагдах зүйлс бүрэн тусгагдсан эсэхийг Хятадын оюуны өмчийн газраас бүртгэлийг хийхдээ шалгаж авдаг байна.

Талууд дараах материалуудыг гэрээг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой бүрэлдэхүүн хэсгүүд гэж хүлээн зөвшөөрч болно. Үүнд: Техникийн үндэслэлийн мэдээлэл, хэрэгжилтийн судалгаа ба техникийн үнэлгээний тайлан, төслийн зорилтын матрикс ба төслийн төлөвлөгөө, техникийн стандарт, техникийн үзүүлэлт, эх загвар, техникийн бичиг баримтууд зэрэг бусад холбогдох техникийн баримт бичгүүд орно.

Хятадад оюуны өмчийн гадаад эзэмшигч, эсхүл лиценз олгогч нь Хятад дахь лиценз эзэмшигчтэйгээ хамтралгүйгээр оюуны өмчийн эрх зөрчсөн гурав дахь талын эсрэг гомдол

гаргаж шүүхээр шийдвэрлүүлж болох боловч практик амьдрал дээр ийм тохиолдолд лиценз олгогч ба эзэмшигчид гол төлөв хамтдаа гомдол гаргадаг байна.

Гэсэн хэдий ч лиценз эзэмшигч дангаараа лиценз олгогчийн зөвшөөрөлгүйгээр лиценз бүхий оюуны өмчийн эрх зөрчсөн талын эсрэг гомдол гаргах боломжгүй байдаг. Лиценз олгогчоос зөвшөөрөөгүй ямарваа эрхийг лиценз эзэмшигч эдлэхгүй.

Төлбөр ба татвар (Royalties and taxes): Лицензийн төлбөрийг төлөх тухай тусгайлсан хууль Хятадад байхгүй ба, үүнийг талууд лицензийн гэрээндээ тусган оруулдаг зүйл байдаг байна.

Хятадын Үнэ шилжүүлэх тухай хуулийн зохицуулалтаар бол хэрвээ лиценз олгогч ба лиценз эзэмшигч хоёр нь холбоотой талууд бол үнэ шилжүүлэх дүрмийн тухайд олон улсын лицензийн зохицуулалтыг хэрэглэнэ.

Гадаадын аж ахуйн нэгжид лицензийн төлбөр төлдөг Хятадын аж ахуйн нэгжүүд нь Аж ахуйн нэгжийн орлогын татварын хуулийн дагуу ашиг орлогын татвар (10%) төлнө.

Хятадад 50.000 ам доллараас дээш хэмжээний шилжүүлгийг татварын албанд бүртгүүлэх шаардлагатай. Гадаадын валют арилжааны удирдлагын дүрмийн дагуу мөнгөн гуйвуулгыг тухайн мөнгө шилжүүлэгч татвар төлсөн гэрчилгээгээ үзүүлсэн тохиолдолд л банк хийдэг байна.

Гадаадын лиценз олгогч нь гагцхүү Хятадын нутаг дэвсгэр дотор олсон ашиг орлогынхоо татварыг төлнө. Харин Хятадад ямар нэг байгууллага байгуулсан лиценз олгогч нь тухайн байгууллагынхаа Хятадын нутаг дэвсгэрт болон гадаадад олсон ашиг орлогоос аж ахуйн албан татвар төлнө. Хятадад ямар нэг байгууллага байгуулаагүй, эсхүл байгуулсан боловч олсон ашиг орлого нь тухайн байгууллагын үйл ажиллагаатай хамааралгүй гадаадын лиценз олгогчийн тухайд бол зөвхөн Хятадын нутаг дэвсгэр дотор олсон ашиг орлогынхоо хувь хэмжээгээр татвар төлнө.

Хариуцлагын талаарх зохицуулалт: Хятадын хуулиудад тусгай зөвшөөрлийн гэрээг хугацаанаас нь өмнө дуусгавар болгох эрх, хязгаарлах, олон улсын лицензийн харилцааг сунгахгүй байх эрх, эсхүл дуусгавар болох ба дахин сунгагдахгүй болсны нөхөн төлбөр зэргийн тухай ямарваа нөхцөл заалт байдаггүй. Харин энэ бүхнийг гэрээндээ тусган оруулахыг зөвлөдөг байна.

Аливаа нэг лицензийн гэрээ цуцлагдахад гурав дахь этгээдэд цааш нь олгосон дагалдах лиценз бас давхар цуцлагдан дуусгавар болно. Гэрээнд энэ талаар дурдаагүй байсан ч дагалдах лиценз нь үндсэн лиценздээ суурилна. Тэгэхээр лиценз эзэмшигч нь тухайн лицензийг цааш олгох эрхээ алдаж байна гэсэн үг юм.

Хятадад олон улсын лицензийн харилцааг шууд зохицуулсан хууль эрх зүй байдаггүй ч *Хятадын зах зээлийн өрсөлдөх чадварыг мэдэгдэхүйц бууруулж болох аливаа үйл ажиллагааг Гадаад худалдааны тухай хуулиар хориглодог*. Олон улсын лицензийн харилцаанд оролцогч талууд татвар болон гадаад арилжааны заалтууд, IP хаягийн зохицуулалтын дагуу холбогдох засаг захиргааны байгууллагуудын бүртгэл тэмдэглэлүүдэд үйл ажиллагаагаа нийцүүлнэ.

Шударга бус өрсөлдөөний хуульд бизнес эрхлэгчдийг зөв шударга байхыг шаардахын зэрэгцээ хуурамч бараа, арилжааны авлигал, төөрөгдүүлсэн сурталчилгаа, худалдааны нууцыг зөрчих, хог хаягдал оруулах, үндэслэлгүй нөхцөл бүхий тохиролцоо хийх гэх зэрэг зарим тодорхой шударга бус өрсөлдөөнийг хориглодог.

Гэрээний тухай хуульд зааснаар талууд эрхээ эдэлж, үүргээ биелүүлэх шударга, сайн зарчмыг баримтална. Дараах нөхцөлүүдийн аль нэг нь бүрдсэн тохиолдолд талууд гэрээгээ цуцална. Үүнд:

- 1) давагдашгүй хүчин зүйлээс шалтгаалан гэрээний зорилгыг биелүүлэх боломжгүй болсон;
- 2) үйл ажиллагааны хугацаа дуусахаас өмнө нөгөө тал үндсэн үүргээ биелүүлэхгүй гэдгээ тодорхой мэдэгдсэн, эсхүл үйл үйлдлээрээ илэрхийлсэн;

3) нөгөө тал үндсэн үүргээ биелүүлэлгүй хойш суусан бөгөөд биелүүлэхийг шаардсанаас хойш зохих хугацаанд биелүүлээгүй;

4) нөгөө тал үүргээ биелүүлэлгүй удааширсан, эсхүл ямар нэг байдлаар гэрээгээ зөрчсөн бөгөөд гэрээний зорилгоо биелүүлэх боломжгүй болсон.

Аж ахуйн нэгжийн дампуурлын хуулийн дагуу лиценз эзэмшигчийн дампуурсан тухай өргөдлийг шүүх хүлээн авмагц шүүхээс томилогдсон албан хаагч лицензийн гэрээг үргэжлүүлэх, эсхүл даруй цуцлах тухайд шийдвэрлэх эрхтэй байна. Хэрвээ шүүхээс томилогдсон албан хаагч тийнхүү үргэлжлүүлэх шийдвэр гаргавал лиценз олгогч гэрээгээ үргэлжлүүлэн биелүүлж болох ч лиценз олгогч нь тухай албан хаагчаас баталгаа гаргаж өгөхийг шаардаж болно. Нэгэнт лиценз олгогчийн дампуурлыг зарлавал лиценз олгогч нь зээлдэгчийн ёсоор дампуурлын журмын дагуу нөхөх олгоогоороо хүлээнэ.

Лиценз эзэмшигч лиценз олгогчийн албан ёсны зөвшөөрөлгүйгээр ямарваа гуравдагч талд дам лиценз олгож болохгүй.

БНХАУ-ын Гэрээний тухай хууль ба Иргэний хэргийн хуулиудад зааснаар бол олон улсын лицензийн гэрээ нь талуудын өөрсдийнх нь сонгосон өөр бусад шүүхээр зохицуулагдаж болдог байна. Талууд гэрээндээ маргаан гарсан тохиолдолд Хятадын аль нэг шүүхээр орохын оронд арбитарын шүүхээр шийвэрлүүлнэ гэж тохиролцож болно. Гэрээлэгч талуудын аль нэг нь ямар нэгэн гадаад улсад байрладаг бол арбитарын шүүх нь аль нэг өөр оронд болж болно.

Лиценз эзэмшигчийн зүгээс гадаадын лиценз олгогчийн оюуны эрх, эсхүл харилцан тохиролцсон нөхцөлдөө заасан хязгаарлалтуудын хүчин төгөлдөр байдалтай холбогдуулан маргалдахыг хориглож болдог байна. Учир нь ийм үйл үйлдлийг зохицуулах хууль байдаггүй. Гэхдээ ийнхүү маргалдахгүй гэх нөхцөлтэйгөөр гэрээ үйлдэхдээ БНХАУ-ын Шударга бус өрсөлдөөн ба Гэрээний тухай хуулийн дагуу шударга бус өрсөлдөөнгүй, аливаа зөрчилгүйгээр хийхийг заасан байна.

2.5. Сингапур улс

Сингапур улс нь 1990 онд Дэлхийн Оюуны өмчийн байгууллагын гишүүнээр элссэн байна. Оюуны өмчийн бодит зохицуулалт нь Сингапур улсад инновацид суурилсан эдийн засаг болон үйлдвэр, худалдааны өсөлтийг дэмжихэд чухал ач холбогдолтой байна. Тус улс нь оюуны өмчийн бүхий л талыг хамарсан бодлого хэрэгжүүлэхэд анхаардаг бөгөөд тухайлбал, патент, худалдааны тэмдэг, зохиогчийн эрх, бүртгэгдсэн загвар, үйлдвэрлэлийн төрлүүд, бараа бүтээгдэхүүний гарал үүсэл болон худалдааны нууц зэрэг болно. Оюуны өмчийн тухай дотоодын хууль, тогтоомжоо шинэчилж, мөрдлөг болгон ажиллах зэрэг тодорхой үйл ажиллагаануудыг Сингапур улсын Хууль зүйн яамнаас хэрэгжүүлж байна. Энэ нь эдийн засгийн зорилтыг дэмжих, оюуны өмчийн салбарын хөгжилд түлхэц үзүүлэх, Сингапур улсын эрх ашгийг олон улсын тавцанд хамгаалах зэрэг ач холбогдолтой байна.

Сингапур улс нь оюуны өмчийн салбарт хэрэгжүүлж буй бодлогоороо дэлхийд тэргүүлэгч юм. 2014 оноос хойш Дэлхийн эдийн засгийн форумгаас эрхлэн гаргадаг Дэлхийн өрсөлдөх чадварын тайланд Оюуны өмчийг хамгаалах чадвараараа шилдэг 5 улсын нэгд багтсаар байна. 2013 онд тус улсын Засгийн газраас Ази тивдээ Сингапурын гол давуу талыг хөшүүрэг болгон, Дэлхийн оюуны өмчийн тэргүүлэгч болохын хувьд хүрсэн амжилтаараа замчлах Оюуны өмчийн тэргүүлэгч мастер төлөвлөгөөг хэрэгжүүлсэн байна.

2017 оны 2 дугаар сард Ирээдүйн эдийн засгийн хороо нь (Committee on the Future Economy) ирэх 10 жилийн хугацаан дахь эдийн засгийн стратегийн талаарх зөвлөмжийг гаргасан байна. Сингапурын Оюуны өмчийн байгууллага, Хууль зүйн яам хамтран Сингапурын инновацийн экосистемийг бэхжүүлэх талаарх Ирээдүйн эдийн засгийн хорооны зөвлөмжийг дэмжих болон эдийн засгийн үр нөлөөг дээшлүүлэх зорилгоор Оюуны өмчийн тэргүүлэгч мастер төлөвлөгөөг шинэчлэн гаргасан байна. Шинэчилсэн төлөвлөгөө нь тус салбарын хүрсэн ололт, амжилтанд суурилсан хийгээд шинийг санаачлагч аж ахуйн

нэгжүүд өөрсдийн бүтээсэн оюуны өмчөө баталгаажуулах, арилжаалах замаар эдийн засгийн өсөлтөнд оюуны өмчийг ашиглахад дэмжлэг үзүүлэхэд зорьж байна.³⁸

*Тус улсад оюуны өмчтэй холбоотой аливаа харилцааг дараах хуулиуд, эдгээр хуулийг хэрэгжүүлэх болон дагаж мөрдөх 32 дүрэм, журам, тус улсын даган орсон олон улсын, олон талт, хоёр талт болон бүс нутгийн хэмжээний нийт 51 гэрээ хэлэлцээрээр зохицуулж байна.*³⁹ Үүнд:

- “Үйлдвэрийн төрөл зүйлийг хамгаалах тухай” хууль (Plant Varieties Protection Act) 2014;
- “Бүртгэгдсэн загварын тухай” хууль (Registered Designs Act) 2014;
- “Патентын тухай” хууль (Patents Act) 2014;
- “Оюуны өмчийн (бусад нэмэлт өөрчлөлтүүд) тухай” хууль (Intellectual Property (Miscellaneous Amendments) Act) 2012;
- “Зохиогчийн эрхийн тухай” хууль (Copyright Act) 2006;
- “Барааны тэмдгийн тухай” хууль (Trade Marks Act) 2005;
- “Сингапурын оюуны өмчийн байгууллагын тухай” хууль (Intellectual Property Office of Singapore Act);
- “Ашигтай загварын тухай” хууль (Layout-Design of Integrated Circuits Act) 1999;
- “Газар зүйн заалтын тухай” хууль (Geographical Indications Act) 1999.

Оюуны өмчтэй холбоотой батлагдсан хуулиуд:

- “Баримт нотолгооны тухай” хууль (Evidence Act) 2015;
- “Хууль тогтоомжийн (бусад нэмэлт өөрчлөлтүүд) тухай” хууль (Statutes (Miscellaneous Amendments) Act) 2014;
- “Үйлдвэрийн хяналтын тухай” хууль (Control of Plant Act) 1999;
- “Эмийн тухай” хууль (Medicines Act) 1998.

Оюуны өмчийг эдийн засгийн эргэлтэнд оруулахад тухайн оюуны өмчид үнэлгээ хийх, оюуны өмчийг эзэмших, ашиглах эрхийн тухай асуудал үүснэ. Сингапур улсад оюуны өмч нь компаниудад чухал үүрэг гүйцэтгэх болсон тул олон тооны бизнес эрхлэгчид өөрсдийн патент болон худалдааны тэмдгээ үнэлүүлэх болсон байна. Жижиг компаниуд үйл ажиллагаагаа өргөжүүлж зах зээлээ тэлэхэд оюуны өмчийн үнэлгээний процесс чухал үүрэгтэй. Компаний үйл ажиллагаа жигдэрч, олон нийтэд танигдах нь хялбар болох үед компаний үнэ цэнэ биет хөрөнгөнөөс илүү биет бус хөрөнгөнд оршдог гэж үздэг байна. Ингэснээр Сингапур улс нь компаниудад биет бус хөрөнгөө барьцаалан, ялангуяа оюуны өмчийн эрхээ барьцаа болгон зээл авахыг зөвшөөрдөг дэлхийн анхдагч улсуудын нэг болсон байна. Засгийн газрын зүгээс дотоодын компаниудын бий болгосон патент болон худалдааны тэмдгийн хамгаалалтыг эрчимжүүлэхийг зорьсноор сүүлийн жилүүдэд Сингапур улс нь оюуны өмчөөр дэлхийд тэргүүлэгч улс болсон байна. Сингапур дахь бизнес эрхлэгчдийн тоо өсөн нэмэгдэхийн хэрээр оюуны өмчийн үнэлгээний асуудалд анхаарлаа улам хандуулах болжээ.

Сингапур улсад оюуны өмчийн үнэлгээний тусгайлсан зохицуулалт байхгүй бөгөөд оюуны өмчийн үнэлгээ хийхдээ Олон улсын үнэлгээний стандарт (International Valuation Standard) – ыг баримталж оюуны өмчийн үнэлгээг хийдэг:

- Өртөгт суурилсан;
- Зах зээлд суурилсан;
- Орлогод суурилсан зарчмуудыг баримталж байна.

Орлогод суурилсан үнэлгээний зарчмыг ихэвчлэн Сингапурт үйл ажиллагаа явуулж буй гадаадын компаниуд ашигладаг байна.⁴⁰

Хуулийн дагуу оюуны өмчийг эзэмшигч нь дараах 2 замаар оюуны өмчөө ашиглах боломжтой. Үүнд:

³⁸ <https://www.mlaw.gov.sg/content/minlaw/en/our-work/intellectual-property-policy.html>

³⁹ <http://www.wipo.int/wipolex/en/profile.jsp?code=SG>

⁴⁰ <https://www.lawyers-singapore.com/intellectual-property-valuation-in-singapore>

- Оюуны өмчийг худалдах буюу шилжүүлэх;
- Оюуны өмчийг ашиглах лиценз эзэмших.

Лиценз нь оюуны өмчийг ашиглах эрх бүхий лиценз эзэмшигч талуудаас хамаараад онцгой лиценз, дангаар эзэмших лиценз, онцгой бус лиценз гэсэн 3 үндсэн төрөлд хуваагдаж байна. Сингапур улсын оюуны өмчтэй холбогдон гарах харилцааг зохицуулж буй хуулиудад оюуны өмчийг эдийн засгийн эргэлтэнд оруулахад зайлшгүй шаардагдах лиценз буюу тусгай эрхийн талаар хэрхэн хуульчилсныг авч үзье.

“Патентын тухай” хууль (Patents Act)⁴¹

“Патентын тухай” хуулийн VIII, X, XI хэсгүүдэд патентын лиценз, патентын өмчлөгч, эзэмшигч, патентын бүртгэл, лицензийн эрх, түүнийг эзэмшигч эрх бүхий талууд, тэдгээрийн хоорондын харилцааны тухай зохицуулсан байна.

VIII хэсэг. Өмчийг патентжуулж, бүртгүүлэх тухай

- Патентыг эзэмших, ашиглах, шилжүүлэх хүсэлтийн тухай;
- Патентын бүртгэл;
- Патентын эрх;
- Бүртгэлийг засварлах;
- Патентын хамтран өмчлөгч;
- Патентын эрхийг авсны дараа өмчлөгчийг нягтлах зэрэг асуудлуудыг зохицуулсан байна.

X хэсэг. Патентжуулсан бүтээгдэхүүнийг ашиглах гэрээний тухай

- Патентжуулсан бүтээгдэхүүний нийлүүлэлтийн гэрээ;
- Патентжуулсан бүтээлийг ашиглах лиценз;
- Патентжуулсан бүтээгдэхүүний нийлүүлэлт болон Патентжуулсан бүтээлийг ашиглах лицензийн гэрээний тухай зохицуулсан байна.

XI хэсэг. Лицензийн эрх болон албадан лицензийн тухай

- Лицензийн эрх;
- Лицензийн эрхийг цуцлах;
- Албадан лицензийн талаар тус тус зохицуулсан байна.

Патент авахаар бүртгүүлж буй бүтээл нь шинэ, шинэлэг санаа агуулсан, үйлдвэрт хэрэгжүүлэх боломжтой байх ёстой. Патент нь бүртгүүлснээс хойш 20 жилийн хугацаанд хүчинтэй бөгөөд патентын хугацааг сунгах боломжтой. Патент олгосноос хойш түүний өмчлөгч нь Бүртгэлийн албанд патентын лицензийг бусдад эзэмшүүлэх хүсэлт гаргах эрхтэй. Гэрээний дагуу патент өмчлөгчийн эрхийг хязгаарлахгүй гэсэн нөхцөлтэйгөөр, патентыг эзэмших хүсэлтэй, бүртгэгдсэн этгээдэд патентын лиценз эзэмших эрхийг мөн олгоно. Ингэснээр хэд хэдэн хүн патентын лиценз эзэмших эрхтэй байна.

Патент өмчлөгч нь тухайн патентыг ашиглах гэрээ байгуулах бөгөөд энэхүү гэрээнд ямар үүрэг, хариуцлага хүлээх, гэрээгээр ашиглах гэж буй бүтээлээ нарийн тодорхойлох ба бүтээлээ хэрхэн яаж ашиглах (бүтнээр нь, эсхүл хэсэгчлэн) ямар нөхцөлд бүтээлээ ашиглахыг хориглох, гэрээнд заасан гуравдагч этгээд гэж хэнийг хэлэх, гэрээнд ямар эрх үүрэгтэй оролцох гэх мэт зүйлсийг тодорхой тусгах шаардлагатай байна.

Лиценз эзэмшигчидтэй холбогдон гарах маргааныг тус хууль болон Иргэний хууль (Civil Act), лиценз эзэмшигч талуудын хооронд байгуулсан гэрээгээр шийдвэрлэнэ.

“Зохиогчийн эрхийн тухай” хууль (Copyright Act)⁴²

“Зохиогчийн эрхийн тухай” хуулиар хамгаалагдах бүтээл нь эх хувиараа, бодит хэлбэрээр илэрхийлэгдсэн байх, тодруулбал, бичлэг (recording) хийгдсэн, эсхүл бичиж тэмдэглэгдсэн байх ёстой байна. Бүтээлийн төрлөөс хамаарч зохиогчийн эрхийн хүчинтэй хугацаа 25 жилээс 70 жил байх ба зарим бүтээлд зохиогчийн нас барсан жилийг дуусгавар болтол хамгаалдаг байна.

⁴¹ <http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=14587>

⁴² <http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=6132>

Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн X хэсгийн 194, 195, 196 дугаар зүйлүүдэд зохиогчийн эрхэд лиценз олгох болон зохиогчийн эрхийг шилжүүлэх, зохиогчийн эрхийн ирээдүйн өмчлөгчийн талаар зохицуулсан байна. Мөн зохиогч өөрөө гуравдагч этгээдэд лиценз олгох эрхтэй гэжээ. Тус хуулийн 7 дугаар зүйлд зохиогчийн онцгой эрх эзэмшигч нь зохиогчийн эрхийг өмчлөгчтэй ижил эрхтэй байна гэж заасан байна. Үүнээс улбаалаад талуудын хооронд гарах маргааныг шийдвэрлэхэд хүндрэл гарч болзошгүй байдаг тул тус хуулийн 119, 126 (a,b) болон 127 дугаар зүйлүүдэд талуудын хоорондын маргааныг шийдвэрлэхэд шаардагдах илүү нарийвчилсан заалтуудыг нэмэлтээр оруулсан байна.⁴³

Сингапурын Оюуны өмчийн газраас зохиогчийн эрхийг бусдад эзэмшүүлэх болон шилжүүлэхдээ гэрээ байгуулах шаардлагатай хийгээд гэрээнд дараах зүйлсийг анхаарахыг санал болгожээ.⁴⁴

Зохиогчийн эрх (copyrights)-ийн лицензийн гэрээ (Licensing contract)-нд дараах зүйлсийг тусгах шаардлагатай байна. Үүнд:

- Гэрээнд оролцогч талууд;
- Лиценз олгосон бүтээл;
- Лиценз эзэмшигч нь лиценз бүхий бүтээлийг хэрхэн ашиглах талаар;
- Роялти төлбөрийн талаар;
- Гэрээгээ зөрчсөн талуудын хүлээх үүрэг;
- Лиценз эзэмших хугацаа зэрэг болно.

Зохиогчийн эрх (copyrights)-ийг шилжүүлэх гэрээ (Assignment contract)-нд дараах зүйлсийг тусгах шаардлагатай байна.

- Гэрээнд оролцогч талууд;
- Шилжүүлсэн бүтээл;
- Шилжүүлгийн төлбөрийн нөхцөл;
- Шилжүүлгийн хугацаа;
- Зохиогчийн эрхийн шинэ эзэмшигчээс хийх шаардлагатай зүйлс зэрэг болно.

Дээрх гэрээнүүдэд оролцогч талуудын эрх үүргийг нарийвчлан тодорхой заах шаардлагатай байна.

“Барааны тэмдгийн тухай” хууль (Trade Marks Act)⁴⁵

Тус хуулиар барааны тэмдэгтэй холбогдон гарах харилцааг зохицуулах ба дуу авиа, 3D хэлбэр, өнгө, хөдөлгөөн, баглаа боодол, голограммын тэмдэг зэрэг уламжлалт бус барааны тэмдгийг мөн хамруулж болно. Барааны тэмдгийн бүртгэлийг 10 жил тутам шинэчилж хийх шаардлагатай байна. Тус хуулийн V хэсэгт барааны тэмдгийн лицензтэй холбогдох зохицуулалтуудыг хуульчилжээ.

V хэсэг. Лиценз олгох

- Бүртгэгдсэн барааны тэмдэгт лиценз олгох;
- Онцгой лиценз;
- Үүргээ зөрчсөн тохиолдолд лиценз эзэмшигчийн эрхэд хамаарах ерөнхий заалтууд;
- Барааны тэмдгийн лицензийг шилжүүлэн авсан этгээдтэй адил эрх бүхий онцгой лиценз эзэмшигч зэрэг болно.

Тус хуулийн 42 дугаар зүйлд барааны тэмдгийн лиценз нь бичгээр үйлдсэн, лиценз олгогчийн гарын үсэг бүхий байснаар хүчин төгөлдөрт тооцогдоно гэжээ. Мөн 39 дүгээр зүйлд барааны тэмдэгтэй холбогдон гарах харилцаанд оролцогч талууд нь албан ёсоор хүсэлт гаргаж Бүртгэлийн албанд бүртгүүлээгүй тохиолдолд лицензийг нь хүчингүйд тооцно гэсэн байна. Барааны тэмдгийн онцгой эрх эзэмшигч болон барааны тэмдгийн өмчлөгч нарын хоорондын маргааныг шийдвэрлэхэд хүндрэл гарч болзошгүй байдаг учраас дээрх

⁴³ <http://www.singaporelaw.sg/sglaw/laws-of-singapore/commercial-law/chapter-13>

⁴⁴ <https://www.ipos.gov.sg/understanding-innovation-ip/copyright/assignment-and-licensing>

⁴⁵ http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=187981

“Зохиогчийн эрхийн тухай” хуультай адил нэмэлт зохицуулалтыг Барааны тэмдгийн тухай хуулийн 45 дугаар зүйлийн (1,5,8) дахь заалтуудаар хийсэн байна.

“Бүртгэгдсэн загварын тухай” хууль (Registered Designs Act)⁴⁶

Энэ хуулиар бүртгэгдсэн загвартай холбогдон гарах харилцааг зохицуулах ба загвар нь бүртгэлийн шаардлагыг хангахын тулд шинэ, үйлдвэрт ашиглагдсан байх ёстой байна. Анх бүртгүүлэхээр хүсэлт тавьсан өдрөөс хойш бүртгэгдсэн загвар нь 5 жилийн хугацаанд хамгаалагдана. Үүнээс хойш төлбөрөөс хамааран 5 жил тутам 1 удаа, нийт 15 жилийн хугацаанд хамгаалагдана.

Тус хуулийн III хэсгийн 30 дугаар зүйлээр бүртгэгдсэн загварыг өмчлөгч бүртгэгдсэн эзэн, түүнд олгосон онцгой эрхийг зохицуулжээ. 31 дүгээр зүйлээр бүртгэгдсэн загварыг ашиглах гуравдагч этгээдийн эрх, үүргийн талаар, 32 дугаар зүйлээр бүртгэгдсэн загварын шинж чанар, 33 дугаар зүйлээр хамтран өмчлөгчийн талаар тус тус зохицуулсан байна. 34 дүгээр зүйлд бүртгэгдсэн загвар болон түүнийг өмчлөгчтэй холбогдон гарах аливаа харилцааг албан ёсоор бүртгүүлээгүй тохиолдолд хүчинтэйд тооцохгүй гэжээ. Бүртгэгдсэн загварын онцгой эрх эзэмшигч болон бүртгэгдсэн загвар өмчлөгч нарын хоорондын харилцааг тус хуулийн 38 дугаар зүйлээр зохицуулахаар нэмэлт өөрчлөлт хийсэн байна.

2.6. Нидерландын Вант Улс

Нидерланд улсын оюуны өмчийн хууль эрх зүйн орчинг Нидерландын Иргэний тухай хууль (Dutch Civil Code-DCC), Бенелукс Барааны тэмдэгийн тухай хууль (Benelux Trade Mark Act-ВТМА), Нидерландын Патентын тухай хууль (Dutch Patent Act-DPA), Нидерландын оюуны өмчийн тухай хууль (Dutch Intellectual Property Act-DIPA), Нидерландын Зохиогчийн эрхийн тухай хууль (Dutch Copyright Act-DCA), Нидерландын Өрсөлдөөний тухай хууль (Dutch Competition Law), Эдийн засгийн өрсөлдөөний шинэ хууль (New Rules on Economic Competition Law-NRECL), Нидерландын Зохиогчийн эрхийн гэрээний тухай хууль (Copyright Contract Act- DCCA) -аар зохицуулдаг. Үүнээс:

Нидерландын оюуны өмчтэй холбоотой зүйлүүд нь:

- 1995 оны Патентын тухай хууль (Dutch Patent Act -DPA)-ийн 70-р зүйлийн 5 дах хэсэг хэсэгт;
- Бенелукс Барааны тэмдгийн тухай – (Benelux Trade Mark Act- ВТА) хуулийн 11-р зүйлийн Д хэсэгт;
- Нидерланд Зохиогчийн эрхийн тухай хууль (Dutch Copyright Act- DCA)-ийн 27-р зүйлд тус тус тусгажээ.

Нидерландын Засгийн газар, Эдийн засгийн яам, Шинжлэх ухаан бодлогын зөвлөл, Нидерландын Аж үйлдвэрийн агентлаг (Netherlands Enterprise Agency), “Судалгаа ба Хөгжүүлэлт” (R&D) төсөл, бусад олон улсын байгууллагууд, Шүүхийн байгууллагууд нь оюуны өмчийн асуудлаар хамтран ажилладаг.

Нидерланд улсын хувьд Нидерландын Засгийн газрын байгууллага болох Патентын алба (DPO), Нидерландын Эдийн засгийн яамны харьяа Нидерландын Аж үйлдвэрийн агентлаг (NEA) нь оюуны өмчийг хөгжүүлэх, үндэсний болон олон улсын түвшинд оюуны өмчтэй холбоотой дүрэм, журмыг боловсруулах, хөгжингүй улс орнуудад томоохон компаниудыг дэмжих үйл ажиллагааг явуулдаг.

Нидерландын Патентийн алба⁴⁷ нь бизнес эрхлэгчдэд (ЖДҮ, бизнес эхлэх), үйлчилгээний салбар, эрдэмтэн, судлаачид, багш, оюутнуудад дэмжлэг үзүүлдэг. Энэ алба нь патенттай холбоотой асуултууд эсвэл оюуны өмчөө хамгаалахын тулд бүх төрлийн зохиогчийн эрх, патент, загвар, барааны тэмдэг зэрэгт үнэ төлбөргүй үйлчилгээ үзүүлнэ.

Нидерландын Аж үйлдвэрийн агентлаг⁴⁸ (NEA)–ийн зорилго нь Нидерланд болон олон улсын бизнес эрхлэгчид, судлаачидтай хамтран нийгмийн тулгамдсан асуудлуудыг

⁴⁶ http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=362395

⁴⁷ <http://www.knowledgesharingcentre.com/knowledge/the-netherlands-patent-office-octrooicentrum-nederland/>

⁴⁸ <https://business.gov.nl/about-us/netherlands-enterprise-agency/>

шийдвэрлэх, бизнес эрхлэх боломжийг сайжруулах, өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэхэд оршино. Нидерландын Аж үйлдвэрийн агентлаг нь Business.gov.nl-ийн дамжуулан Нидерландын Засгийн газраас олгодог бизнесийн байгууллагуудад мэдээлэл өгдөг ба энэхүү мэдээллээр ерөнхий салбарын хууль тогтоомж, дүрэм, журам, лиценз, татварыг дагаж мөрдөх, татаас олгох асуудлуудыг боловсруулдаг байна.

Нидерланд улс нь оюуны өмчийг хамгаалахад чиглэсэн шинэ санаачлага, практик, бодлого, хөгжлийн асуудлууд дэлхийн бусад орны жишигт нийцсэн стандарт байдаггүй. Нидерландын Яамд, санхүүжүүлэгч агентлагууд, үндэсний судалгааны хөтөлбөрүүд, олон нийтийн судалгааны байгууллагууд нь оюуны өмчийн бодлого хөгжлийн асуудлуудаар "Хөгжлийн баталгаа" оюуны өмчийн ерөнхий бодлого байдаггүй. Бодлого боловсруулагчид хөгжиж буй орнуудын технологид нэвтрэх чадвартай оюуны өмчийн эрхийн үр дагаврын талаар багахан ойлголттой байдаг.

Оюуны өмчийг хамгаалах

Нидерландад Оюуны өмч⁴⁹ -ийг дараах байдлаар хамгаалж байна. Үүнд:

- **Патент (Patents)** нь бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл, шинэ бүтээлд, техникийн үйл явцад патентын эрх авсанаар бусдад ашиглах, дахин худалдах, түрээслэх, нийлүүлэх хууль бус эрхийг олгохгүй. Патент эзэмшигч нь патентын лицензийн зөвшөөрлийг олгосноор бусдад эзэмшүүлж болно. Үндэсний болон Олон улсын гэрээний дагуу (Европын патентын конвенц (EPC), Нидерландын бүс нутагт олгогдсон патентыг Нидерландын патентын тухай хууль (DPA)–аар зохицуулна. Патент эзэмшигчийн бүртгэлийг 18 сарын хугацаанд бүртгэх ба 20 жилийн хамгаалалтын хугацаатай байна. Нидерландын патентын хамгаалалтын хамрах хүрээг ЕХ -ны 69-р зүйлд заажээ.

- **Зохиогчийн эрх (Copyright)** энэ нь Зохиогчийн эрхийн хуулиар зохицуулагдах ба хамгаалагдсан бүтээлүүд, тэтгэлэгт хөтөлбөр, шинжлэх ухаан, урлагийн бүтээлүүдийг хамруулна. Эдгээрт ном, кино, зураг, дуу хөгжим, тоглоом, гэрэл зураг, програм хангамж багтана. Зохиогчийн эрх нь автоматаар байдаг тул бүртгүүлэх, бүртгэх шаардлагагүй. Нидерландын зохиогчийн эрхийн хууль (DCA)-ийн дагуу зохиогчийн эрх хамгаалалт нь бүтээлийг жинхэнэ бүтээлийнх нь дагуу олгодог. Нидерланд нь Бернийн конвенцид нэгдэн орсон тул зохиогчийн эрхийн бүртгэл нь аливаа шаардлагад нийцэхгүй. Нидерландад зохиогчийн эрх байхгүй гэж хэлж болно⁵⁰.

- **Холбогдох эрхүүд (Neighbouring rights)** Энэ "Хөрш зэргэлдээ эрх" буюу "холбогдох эрх" гэдэг нь жүжигчид, дуу хөгжим, киноны продюсерууд, өргөн нэвтрүүлгийн компаниудын ажлыг хамгаалах бөгөөд энэхүү хамгаалалт нь зохиогчийн саналтай нягт холбоотой байна. Зохиогчийн эрхийн адил эдгээр эрх нь "Хөрш зэргэлдээ эрхийн тухай хууль"-д заасны дагуу автоматаар үүсдэг.

- **Барааны тэмдэг (Trade marks)**

Бизнес эрхлэгчид өөрсдийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг бусад бүтээгдэхүүн, үйлчилгээнээс ялгахын тулд барааны тэмдгийг ашиглаж болно. Барааны тэмдгийн эрх нь бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний нэрийг хамгаална. Бүтээгдэхүүний лого ба сав баглаа боодлын загварыг хамгаална. Бизнес эрхлэгчид эдгээр бүтээгдэхүүнийг хамгаалахыг тулд барааны тэмдгийг бүртгэх ёстой. Бенелукс барааны тэмдгийг Бенелукс оюуны өмчийн газар (BOIP)-тай холбох замаар 24 цагийн дотор бүртгүүлэх ёстой. Тодорхой шинж чанар дутагдалтай, бараа, үйлчилгээний тодорхой талыг тодорхойлсон шинж тэмдгүүд, эсвэл дүрсэлсэн шинж тэмдгүүдийг илтгэдэг шинж тэмдэг байгаа эсэх талаар үнэлнэ. Барааны тэмдгийн бүртгэлийг 10 жилийн хугацаанд хүчинтэй байх ба дахин 10 жилээр сунгаж болно. Бенелукс барааны тэмдгийг эзэмшигчид нь ижил буюу ижил төстэй тэмдгүүдийн эсрэг хэрэглэж болох онцгой эрх олгодог. Тухайн нэр хүндийн барааны тэмдэг нь тухайн нэр хүндийг харгалзан илүү өргөн хүрээний хамгаалалт олгодог.

⁴⁹ Нидерландын Засгийн газрын цахим хуудас, Оюуны өмчийн хамгаалалт <https://www.government.nl/topics/intellectual-property/protection-of-intellectual-property>

⁵⁰ <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=3e5c3855-80b6-4209-9d3d-60ce9dde051e>

• Мэдээллийн баазын хамгаалалт (Database protection)

Зохиогчийн эх, уран бүтээл, мэдээллийн баазыг зохиогчийн эрхээр хамгаалж болно. Энэ нь зөвхөн өгөгдлийг цуглуулсан мэдээллийн баазаас бүрдэнэ. Мэдээллийн санг бий болгосноос хойш их хэмжээний хөрөнгө оруулалт шаарддаг тул өгөгдлийн сангийн Мэдээллийн бааз (Databases Act Legal Protection) хууль эрх зүйн хамгаалалтаар зохицуулдаг байна.

• **Ургамлын үржүүлэгчдийн эрх (Plant breeders rights)** Энэ нь шинэ ургамал, сортын төрлийг хамгаална. Ургамлын сортуудын зөвлөл нь Нидерландад ургамал үржүүлэгчдийн эрхийг олгох үүрэгтэй. Нидерландын Ургамал тарималжуулалтын хяналт шалгалтын алба (The Netherlands Inspectuin Service for Horticulture) өргөдлийг хүлээн авч шинжлэн судалж, хяналт шалгалтыг явуулдаг. Хэрэв үр дүн сайн байвал Зөвлөл нь өргөдөл гаргагчдад ургамлын үржүүлэгчийн эрхийн зөвшөөрлийг өгнө.

• **Компьютерийн чипсийн загварыг хамгаалах эрх (Rights protecting design of chips)** нь компьютерийн чип дээрх электрон хэлхээний дизайныг хамгаалах хууль (хагас дамжуулагч бүтээгдэхүүний зураглал гэж нэрлэдэг) юм. Эдгээр хуулиуд нь тодорхой чиг үүргийг гүйцэтгэхэд чиглэсэн хэлхээ холбооны сүлжээг хамгаалж байдаг.

• **Зохиогчийн эрхийн гэрээний тухай хууль (The Copyright Contract Act)** нь Зохиогчийн эрхийн тухай болон Холбогдох эрхийн тухай хуулиар зохиогчийн эрхийн байр суурийг тодорхойлно. Зохиогчийн эрхийн гэрээний тухай хууль нь 2015 оны 7 дугаар сарын 1-ний өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болсон. Энэхүү актыг зохиогч, жүжигчид нь хэвлэн нийтлэгчид, үйлдвэрлэгчидтэй хийсэн гэрээгээ бүрэн буюу хэсэгчлэн байдлаар дуусгавар болгохыг зөвшөөрдөг. Зохиогчийн эрхийн гэрээний тухай хууль нь Зохиогчийн эрхийн тухай хууль болон Хөрш зэргэлдээ эрхийн тухай хуулийг сайжруулан өөрчилсөн байдаг.

Лицензийн гэрээ байгуулах⁵¹

Нидерландад лицензийн гэрээг зохицуулсан тусгай хууль тогтоомж байхгүй байна. Энэ нь Нидерландын хуулийн дагуу лицензийн гэрээ Нидерландын гэрээний хуулийн ерөнхий нөхцөлүүдэд хамаарна гэсэн үг юм. Лицензийн гэрээ нь Оюуны өмчийн тухай хууль болон Өрсөлдөөний тухай хууль (ЕХ-ны өрсөлдөөний тухай хууль) бусад хуультай холбоотой.

Лицензийн гэрээ гэдэг нь нэг талаас лиценз олгогч, нөгөө талаас лиценз эзэмшигчид өмчийг зөв ашиглахад хамтран оролцох эрх юм. Лицензийн гэрээ нь олон хэлбэртэй байна. Жишээлбэл; лицензийн гэрээ нь байнгын болон хүлээгдэж буй патенттай холбоотойгоор онцгой ба онцгой бус гэсэн хэлбэртэй байна.

Нидерландын хууль эрх зүйн чухал онцлог нь гэрээний бүх зохицуулалтанд хамаарах тэгш, шударга байх нь үндсэн үүрэг юм. Шүүх нь тэгш, шударга зарчимд харшилж байгаа гэж үзсэн заалтуудыг хүчингүй болгоно.

Нидерланд улсад лицензийн гэрээнд албан ёсны шаардлага тавьдаггүй. Энэ нь лицензийн гэрээг амаар эцэслэн дуусгах, жишээлбэл, баримт бичгийг солилцох замаар хийж болно. Зарим оюуны өмчийн лицензийг үнэн зөв бүртгэгдсэн үед гуравдагч этгээдийг үндэслэнэ. Нидерландын гэрээний төслийг боловсруулж, хэрэгжүүлэх нь хуулийн шаардлагад нийцэж байгаа эсэхийг баталгаажуулна.

Харин Нидерландын Иргэний хуулийн 6-р зүйлийн 217 хэсгийн 1 дэх хэсэгт “Нидерландын хуулийн дагуу гэрээ байгуулна” гэжээ.⁵² Мөн Иргэний хуулийн 3-р зүйлийн 37 хэсгийн (1)-д гэрээний хэрэгсэл нь гэрээ хэлцэлийг амаар буюу аман бус ойлгомжтой, оролцогч талууд нь хууль ёсны дагуу байгуулна” гэсэн байна.⁵³

Иргэний хуулийн 3-р зүйлийн 37-р хэсгийн 1-д зааснаар гэрээ байгуулахыг зөвшөөрсөнөө илэрхийлсэн, санал болгож буй нөхцөл, гүйцэтгэлийн үр дүнг хүлээн зөвшөөрсөн бол хуулийн дагуу дагаж мөрдөх ёстой. Гэрээний нөхцөл хувилбаруудыг зохих

⁵¹ Нидерландын хуулийн цахим хаяг: Лицензийн тухай <https://dutch-law.com/license-dutch-law.html>

⁵² <https://aippi.org/download/committees/190/GR190netherlands.pdf>

⁵³ Нидерландын хуулийн цахим хуудас <https://dutch-law.com/acceptance-dutch-law.html>

ёсоор баталгаажуулан санал болгосон нөхцөлөөс гажуудуулсан тохиолдолд хүлээн зөвшөөхөргүй байж болно.

Хуулийн 6-р зүйлийн 221 дэх хэсгийн 1-д зааснаар аман болон бичгээр санал өгөх, бичгээр өгөх саналын хугацаа, уг саналыг хүлээн авсан шийдвэрээ мэдэгдэх, шаардагдах хугацааг хүчинтэй эсэхийг тус тус заажээ.

Иргэний хуулийн 3 зүйлийн 37 хэсэг (3)-т захиалагчийн өмнө хүлээсэн үүргээ хугацаанд нь биелүүлээгүй этгээд, нөхцөл байдлаас шалтгаалан хойшлуулсан санал, хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүй тохиолдолд хариуцлага хүлээнэ гэж тус тус зохицуулжээ.

Лицензийн гэрээ байгуулахад анхаарах зүйлс:

- ✓ **Лицензийн гэрээний хамрах хүрээ-** Лицензийн гэрээ байгуулахад гэрээний хугацаа, нутаг дэвсгэрийн хамрах хүрээг харгалзан үзэх нь чухал байдаг. Лицензийн гэрээ нь тодорхой хугацаанд буюу байнгын гэсэн хугацаатай байж болно. Аль ч тохиолдолд мэдэгдэл өгөх хугацааг оруулах нь зүйтэй. Лицензийн гэрээний нутаг дэвсгэрийн хамрах хүрээг гэрээнд тодорхой, ойлгомжтой зааж өгөх ба зөвөөр илэрхийлэгдсэн утгатай байна.
- ✓ **Өмч буюу эрхийг шилжүүлэх болон дэд лиценз олгох-** Лицензийн гэрээнд тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн томилолт, тусгай зөвшөөрөл олгохыг хориглох, хязгаарлах заалтуудыг оруулж болно. Жишээ нь гэрээний нөхцөлд оюуны болон бусад эрхийг хэн эзэмших, болон шилжүүлэх эрхтэй болохыг батлана.
- ✓ **Нууцлал, ноу-хау, гүүдвилл (know-how and goodwill)-** Олон лицензийн гэрээнүүдэд ноу-хау, гүүдвил болон нууцлалын заалтыг ил болгох, хамгаалах заалтуудыг тусгасан байдаг. Эдгээр нь Иргэний эрхийг зөрчих хууль болон Өрсөлдөөний тухай хуулиас гадна үүргийг зөрчсөн заалт юм.
- ✓ **Нидерландын хуулийн дагуу лицензийг хүчингүй болгох-**Лицензийн гэрээний (ихэвчлэн) урт хугацааны шинж чанарыг тодорхойлсон, зарим нөхцөлөөр дуусгавар болгохыг зөвшөөрсөн зөв заалтыг санал болгоно. Жишээлбэл; тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч төлбөрийн чадваргүй болсон, оюуны өмчийн бүртгэл хүчингүй болсон тохиолдолд гэрээг цуцалж болно.
- ✓ **Нидерландын хуулийн дагуу маргааныг шийдэх-** Лицензийн гэрээнд гэрээний нөхцөл, арбитрын маргааныг шийдвэрлэхэд ээлжлэн солигдох (alternative) хувилбарыг оролцуулна. Асуудлыг шийдэх, маргааныг шийдвэрлэх аргуудын талаарх давуу болон сул талуудын талаар анхаарах хэрэгтэй байдаг.

Гэрээ хэлэлцээр хийх болон гэрээний өмнө хүлээх хариуцлага⁵⁴

Нидерландын хууль гэрээний эрх чөлөөний зарчмыг баримталдаг. Эрх чөлөөтэй гэрээ байгуулах гэдэг нь оролцогч талууд хуулийн хүрээнд, чөлөөтэй нэвтрэн орох, эсхүл нэвтрүүлэхгүй байхыг хэлнэ. Нидерландын хуулийн онцлог нь гэрээ хэлцэл хийхдээ тэгш байдал, шударга зарчмыг дагаж мөрдөх явдал юм. Нидерландын хуулиар хэлэлцээр хийх оролцогч талууд нь тэгш, шударга, итгэлтэй, хариуцлагатай байх үүрэгтэй. Ерөнхийдөө, гэрээ хэлэлцээний нэг талаас шударга, тэгш байх, нөгөө тал нь хууль ёсны ашиг сонирхлыг харгалзан үзнэ.

Гэрээ хэлэлцээрийн үеэр талууд харилцан үүрэг, хариуцлага хүлээнэ.

Гэрээний өмнөх үе шатууд, хэлэлцээрүүд нь Нидерландын "Иргэний хууль" (Dutch Civil Code)-д тодорхой зохицуулагдаагүй болно. Гэсэн хэдий ч Дээд шүүх (Hoge Raad)-ээс хэргийг хэлэлцэн тохиролцох явцад оролцогч талуудын хүлээх үүргийг тодорхойлох арга замыг харуулжээ. Гэрээ хэлэлцээрийн байгуулах гурван үе шат байдаг. Үүнд:

1. Эхний шат нь "чөлөөт гэрээ хэлэлцээр" (free negotiation) гэсэн үе шатанд оролцогч талууд цуцлах, нөгөө талдаа нөхөн төлбөр төлөхгүйгээр хэлэлцээ хийх эрх чөлөөтэй болно.

⁵⁴ Нидерландын хуулийн цахим хуудас: <https://dutch-law.com/precontractual-liability.html>

2. Оролцогч талууд хэлэлцээний хоёрдугаар үе шатанд хэлэлцээрийг цуцлах, эрх чөлөөтэй хэвээр байгаа боловч нөгөө талыг зохистой, тэгш, шударга байх, үүргээ биелүүлэх, хохиролгүй болгохын тулд нөхөн төлбөр хийх шаардлагатай болно.
3. Гэрээ хэлэлцээрийн гуравдахь шатанд итгэлцлийн (good faith) үүрэг нь нөгөө талаас нөхөн олговор олгохгүй байх тал дээр хэлэлцээрийг цуцлах боломжгүй гэдгийг зааж өгнө. Хэрэв нэг тал нь гэрээ байгуулагдах үндэслэлтэй гэж үзвэл хохирлыг нөгөө тал нь барагдуулсан, өөрөөр хэлбэл ашгийн алдагдал нь ямар байх вэ гэсэн үндэслэлээр тооцож болно.

Letter of intent⁵⁵ and Gentlemen's Agreement⁵⁶

Гэрээ хэлэлцээрийн туршид баримт бичгүүдэд албан бусаар, гарыг үсэг зурахаас өмнө хэлэлцэн тохиролцох гэрээ нь ховор тохиолддог. Ийм баримт бичгийг нийтлэг 3 хуваана. Үүнд:

- ✓ гарын үсэг зурахас өмнөх ойлголцон тохиролцох гэрээ (letter of intent);
- ✓ эх гэрээ (heads of agreement);
- ✓ харилцан ойлголцлын санамж бичиг (memorandum of understanding) юм.

Дээр дурдсанчлан оролцогч талууд гэрээний бүх гол асуудлуудын талаар тохиролцоонд хүрэх шаардлагагүй юм. Нидерландын шүүхээс Гэрээний хуулийг хүчингүй болгох, гэрээний дутууг нөхөхүйц тэгш, шударга байх зарчмыг ашиглаж болно.

Талуудын баримт бичиг, тэдгээрийн бүрдэл хэсгүүдэд заавал дагаж мөрдөх ёстой гэж баримтжаагүй баримт бичгийг сонгож болно. Баримт бичгүүд нь "жишиг тогтоох нөхцөлийг" (conditions precedent) агуулж болох бөгөөд гэрээг байгуулахаас өмнө гүйцэтгэх ёстой нөхцөлүүд орно. Жишээ нь:

- ✓ гэрээний дагуу;
- ✓ бичгээр тохиролцсоны дагуу;
- ✓ гарын үсэг зурах; эсвэл
- ✓ Гүйцэтгэх зөвлөлөөс батлуулах;
- ✓ Хяналтын удирдах зөвлөлөөс батлуулах;
- ✓ Хувьцаа эзэмшигчдээс (ерөнхий уулзалт) баталсан. Илүү үр дүнтэй байлгахын тулд эдгээр заалтуудыг нарийвчилсан байдлаар боловсруулдаг байна.

Оюуны өмчийг бүртгэх, шилжүүлэх⁵⁷

Оюуны өмчийн эрхийн лицензийг үр дүнтэй байлгахын тулд бүртгүүлэх болон шилжүүлэх шаардлагатай.

а) оролцогч талуудын хооронд

Нидерланд улсад оюуны өмчийн эрхийг улсын бүртгэлд "бүртгэгдсэн өмч"-г шилжүүлэх шаардлагагүй гэж үздэг. Нидерландын Иргэний тухай хууль (DCC)-ийн 10-р зүйлийн 3 дахь хэсэгт "Бүртгэгдсэн өмч гэдэг нь зохих ёсоор улсын бүртгэлд бүртгүүлж шилжүүлсэн хөрөнгө, эсвэл бүтээлийг хэлнэ". Нидерландын Иргэний тухай хууль (DCC)-ийн 16-р зүйлийн 2 дахь хэсэгт зааснаар: "Улсын бүртгэлийг ямар журмаар хөтөлж байх, тухайн баримт бичгийг агуулга, бүртгэлийн байгууллагад бүртгүүлэх, бүртгэлийн маягт, төрөл зүйл, зөвлөгөө өгөх журам, хуульд зааснаар тогтооно" гэжээ. Нидерландын оролцогч талуудын хоорондох журмыг үр дүнтэй байхын тулд Нидерландын оюуны өмчийн лицензийг бүртгэх шаардлагагүй.

б) гуравдагч талын оролцоо

⁵⁵ letter of intent- гэрээнд гарын үсэг зурахаас өмнөх хэлэлцэн тохиролцон, ойлголцох асуудал

⁵⁶ Gentlemen's Agreement- албан бус, хууль бус гэрээ, өөрөөр хэлбэл аман гэрээ,

⁵⁷ Оюуны өмчийн эрх, лиценз, болон гуравдагч этгээдтэй байгуулсан Q190 тайлангаас

Нидерландын оюуны өмчийн үйл ажиллагаанд Бенелукс Барааны тэмдгийн тухай хууль ("ВТА") 11-р зүйлийн (С), Нидерландын Патентын тухай хууль (DPA) -ийн 65 зүйлин (3) дагуу оюуны өмч, лиценз бүртгэгдсэн тохиолдолд, бүртгэгдээгүй гуравдагч этгээдийн хамгаалалтыг тогтоосон байна. Энэ нь Зохиогчийн эрхийн тухай хуульд эрх шилжүүлэх ба лицензийн бүртгэлд хамаарахгүй.

*Лицензийг шилжүүлэхдээ*⁵⁸:

- а) лиценз олгогч болон
- б) лиценз эзэмшигч нарт шилжүүлнэ.

Лицензийг шилжүүлэхийн өмнө ажлын хэсэг лицензийн шинж чанарыг хэлэлцэнэ. Нидерландын ихэнх нь лиценз бол үйл ажиллагааны эрх юм. Үйл ажиллагааны эрх нь харилцан хоёр талын гэрээнээс гарган авах хувийн үүрэг юм. Нидерландын Иргэний тухай хуулийн 6-р зүйлд лицензийн шалгуурт мөнгөний эрхийг тодорхойлжээ. Нидерландын Иргэний тухай хуулийн 83-р зүйлд лицензийн шилжүүлгийг тусгасан байна. Лицензийг шилжүүлэх нь тодорхой байдлаар лицензийн гэрээгээр зохицуулагддаг. Лицензийн гэрээ нь лиценз эзэмшигчийн шилжүүлэхийг хориглодог лиценз буюу гуравдагч этгээдэд лицензийг шилжүүлнэ. Лиценз олгогч ерөнхий эрхийг олгох ба лицензийн гэрээ болон оюуны өмчийн эрхийг гуравдагч этгээдэд хүлээлгэн өгөх үүргийг хүлээнэ. Лиценз олгогч лицензийг бүртгэх ба (оюуны өмчийн холбогдох) гуравдагч этгээдэд оюуны өмчийн эрхийг шилжүүлнэ. Энэхүү дээрх гуравдагч этгээдийн хамгаалалтыг Патентын тухай хуулийн 56-р зүйлийн 2 хэсэгт тодорхойлжээ. Мөн Бенелукс Барааны тэмдгийн тухай хуулийн 11-р зүйлийн В хэсэгт энэ тухай мөн дурджээ.

Зохиогчийн эрхийн тухай хуульд ийм тусгай заалт байхгүй. Зохиогчийн эрхийг шилжүүлэхэд түүний өмнөх зөвшөөрөл лицензэд хамааралгүй. Лиценз эзэмшигч нь тухайн бүтээлийг зохиогчдод өгнө. Патент эзэмшигч өмнөх гуравдагч этгээдэд лиценз олгогдсон эрхийг хүндэтгэн харьцана. Патент эзэмшигч патентаа ашиглах эрхгүй, шинэ бүтээлийг гуравдагч этгээдэд шилжүүлнэ. Лицензийг шилжүүлэх боломжтой нөхцөл байдал болон гэрээний агуулгаас ихээхэн хамаардаг байна.

2.7. Норвеги улс

Норвегийн оюуны өмчийн талаарх хууль эрхзүйн орчин нь доорх хууль болон дүрэм, журмуудаас бүрдэж байна⁵⁹. Үүнд:

Гол хуулиуд:

- Патентын тухай хууль (хууль №9 1967, 2018 онд шинэчилсэн найруулга)
- Өргөн нэвтрүүлгийн тухай хууль (№127 1992, 2017 онд шинэчлэгдсэн)
- Барааны тэмдгийн тухай хууль (№8 2010, 2015 онд шинэчлэгдсэн)
- Загварын тухай хууль (№15 2003, 2015 онд шинэчлэгдсэн)
- Ургамлын олон зүйлийн тухай хууль (№32 1993, 2015 онд шинэчлэгдсэн)
- Интеграл схемийн загварын тухай хууль (№27 1990, 2015 онд шинэчлэгдсэн)
- Бизнесийн (аж ахуйн) нэрийн тухай хууль (№79 1985, 2015 онд шинэчлэгдсэн)
- Ажилтны шинэ бүтээл, оновчтой санал (ШБОС)-ыг хүндлэх тухай хууль⁶⁰ (№21 1970, 2015 онд шинэчлэгдсэн)
 - Зохиогчийн эрхийн тухай хууль (№2 1961, 2015 онд шинэчлэгдсэн)
 - Хүрээлэн буй орчныг хамгаалахад ач холбогдолтой шинэ бүтээл, оновчтой санал (ШБОС)-ын тухай хууль⁶¹ (№8 1953, 2015 онд шинэчлэгдсэн)

⁵⁸ Оюуны өмчийн эрх, лиценз, болон гуравдагч этгээдтэй байгуулсан Q190 тайлангаас <https://aippi.org/download/committees/190/GR190netherlands.pdf>

⁵⁹ Дэлхийн Оюуны Өмчийн Байгууллага: Норвег-WIPO: Norway <http://www.wipo.int/wipolex/en/profile.jsp?code=NO>

⁶⁰ Act Respecting the Right to Employees' Inventions

⁶¹ Act on Inventions of Importance to the Defence of the Realm

- 2013.05.31-ний өдрийн №25 хууль, Аж үйлдвэрийн өмчийн эрхийн хууль тогтоомжинд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтийн тухай (2013)
- Патентын зөвлөлийн тухай хууль (№58 2012) (2013)
- Норвегийн патентын тухай хууль болон патентын дүрмийн нэмэлт, өөрчлөлт (2007)
- Аж үйлдвэрийн өмчийн эрхийн тухай хууль тогтоомжийн нэмэлт, өөрчлөлт (1996)
- Хамгаалагдсан бүтээлийн фото хуулбарыг боловсролын үйл ажиллагаанд ашиглах тухай түр хууль⁶² (1979)

Дүрэм, журмууд:

- №333 журам, 2014, Норвегийн Аж үйлдвэрийн өмчийн газар болон Аж үйлдвэрийн өмчийн эрхийн арбитрын зөвлөлд төлбөр төлөх тухай⁶³ (2015)
- Патентын дүрэм (№1417 2007) (2015 онд шинэчлэгдсэн)
- №1563 журам, 2001, Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийг хэрэгжүүлэх тухай (2015 онд шинэчлэгдсэн)
- Загварын дүрэм (№418 2003) (2014 онд шинэчлэгдсэн)
- Барааны тэмдгийн дүрэм (№937 2010) (2013 онд шинэчлэгдсэн)
- Гаалийн дүрэм (2009)
- Медиа өмчлөлийн тухай хуулийн дагуу хөндлөнгөөс оролцох журам⁶⁴ (2005)
- Өргөн нэвтрүүлгийн дүрэм (№153 1997) (2005 онд шинэчлэгдсэн)
- Домэйн нэрийн дүрэм⁶⁵ (2003)
- Хулгайлагдсан болон хууль бусаар авсан соёлын эд зүйлийг буцаах тухай журам (2002)
- Гадаадын улстай холбогдох бүтээлд зохиогчийн эрхийн тухай хуулийг хэрэглэх тухай журам (1997)
- Ургамал өсгөгчийн эрхийн тухай журам⁶⁶ (1997)
- Патентын хүсэлт гаргахтай холбогдох патентын байгууллагын журам (1994)
- Зохиогчийн эрх болон фото зурагтай холбогдох журам (1989)
- Оюуны ажил үйлчилгээний шинжээчийн хорооны журам⁶⁷ (1978)
- Оюуны өмчийн эрхийн хүсэлт гаргах журам⁶⁸ (1961)

Оюуны өмчтэй холбогдох Норвегийн хууль эрх зүйн орчин нь Европын Холбоо (ЕХ)-ныхтой ихээхэн уялдаатай байдаг. Норвеги нь Европын Эдийн засгийн Бүс (ЕЭЗБ)-ийн гишүүний хувиар ЕХ-ны удирдамж зааврыг биелүүлэх үүрэг хүлээдэг, мөн оюуны өмчтэй холбогдох олон улсын ихэнх гэрээ хэлэлцээрт нэгдэн орсон байдаг.⁶⁹

Ерөнхийдөө оюуны өмчийг бүртгэл, гэрээ хэлцэл, нууцлах болон бусад арга замаар хамгаалдаг. Норвеги нь доорх оюуны өмчийг хүлээн зөвшөөрдөг. Үүнд:

- Патент;
- Зохиогчийн эрх;
- Барааны тэмдэг (мөн барааны тэмдгийг хэрэглэх замаар хамгаалдаг);
- Загвар;

⁶² Provisional Act Relating to Photocopying of Protected Works for Use in Educational Activities

⁶³ Regulations No. 333 of March 26, 2014, relating to Payments, etc. to the Norwegian Industrial Property Office and the Board of Appeal for Industrial Property Rights

⁶⁴ Guidelines for Intervention pursuant to Media Ownership Act

⁶⁵ Regulations on Domain Names under Norwegian Country Code Top Level Domains

⁶⁶ Regulations concerning the Plant Breeder's Right

⁶⁷ Regulations for the Expert Committee on Intellectual Works

⁶⁸ Regulations relating to the Application of Intellectual Property Rights

⁶⁹ Asbjørn Berg and Are Herrem "Key issues for IP rights owners"

http://www.buildingipvalue.com/05_EU/267_270.htm

- Худалдааны нууц болон ноу-хау⁷⁰.

Компани өөрөө патент болон барааны тэмдгийг бүртгүүлэх ба харин гадаадын хүсэлт гаргагч нь Норвегийн патент болон барааны тэмдгийн итгэмжлэгдсэн хуульчтай/өмгөөлөгчтэй байх шаардлагатай.

Норвегийн оюуны өмчийн хамгаалалт, бүртгэлийн бүрдэл, шат дамжлага, зардлыг дараах хүснэгтээр нэгтгэн харуулав.

Figure 1 Intellectual property rights in Norway protection and enforcement in a nutshell

The right	Patents	Copyrights	Trademarks	Designs	Trade secrets
What legal conditions need to be satisfied for the IPR to arise?	Application for and grant of the patent. Conditions of patentability <ul style="list-style-type: none"> • Invention • Novelty • Sufficient disclosure of the invention • Non-obviousness • Industrial application 	Individual and original work	Successful application for the trademark: <ul style="list-style-type: none"> • Capable of distinguishing goods or services • Inherent distinctiveness • Not violation upon mandatory law 	Application for and grant of the design. Conditions for protection <ul style="list-style-type: none"> • Novelty (new at the time of deposit) • Originality (substantially different from known designs) 	Information not readily accessible to a person normally dealing with this type of information Owner of trade secrets takes reasonable steps to prevent misappropriation
Protection Is an application necessary to protect the IPR?	Yes	No	No Extensive use gives protection without registration	Yes	N/A
Do third parties have the right to contest the application?	Yes	N/A	Yes	No	N/A
Overall timeframe for obtaining registration?	Three to four years	N/A	12 to 18 months if the application is successful	Three to four months	N/A
If an application is successful, for how long does the registration provide protection?	20 years, subject to payment of renewal fees	N/A	Indefinite period of time, subject to payment of renewal fees	25 years (renewal is due every five years)	N/A
Does registration grant exclusivity?	Yes	N/A	Yes	Yes	N/A
Exhaustion	Regional EU/EEA exhaustion.	Global exhaustion for copyrighted works. Regional EU/EEA exhaustion for producers and performing artists	Global exhaustion	Regional EU/EEA exhaustion.	N/A
What are the other means of protection?	Protection as a trade secret	N/A	The Marketing Act provides protection against similar designations	Protection under the Copyright and/or the Marketing Act	Protection as a patent
Enforcement In what circumstances and on what grounds can you bring an action for infringement?	Unauthorised production, selling, making, using or importing of a patented product or any product obtained directly by means of a patented process Using a patented process	Unauthorised restricted acts such as making, selling, hiring, offering for commercial use or importing of a copyrighted product	Unauthorised restricted acts such as making, selling, marketing or importing of a trademarked product	Unauthorised production, selling and marketing of articles to which registered design applies or making anything which enables any such article to be made in Norway or elsewhere	Unfair methods of acquisition such as: <ul style="list-style-type: none"> • Eavesdropping • Breach of contractual or other obligations of confidence • Wrongful disclosure by an employee or wrongful inducement of employee to disclose trade secrets
Which courts have jurisdiction?	<ul style="list-style-type: none"> • All ordinary courts • Oslo City Court regarding patentability 	<ul style="list-style-type: none"> • All ordinary courts 	<ul style="list-style-type: none"> • All ordinary courts • All ordinary courts, Oslo City Court regarding registration and validity 	<ul style="list-style-type: none"> • All ordinary courts • All ordinary courts, Oslo City Court regarding registration and validity 	<ul style="list-style-type: none"> • All ordinary courts
What defences are available?	<ul style="list-style-type: none"> • Patent right invalid or not infringed • Use for private and non-commercial purposes • Experimental use • Use begun before priority date 	<ul style="list-style-type: none"> • Lack of individuality • Not a substantial copy • Use for private and non-commercial purposes 	<ul style="list-style-type: none"> • Trademark right invalid or not infringed • Use for private and non-commercial purposes • Use begun before priority date 	<ul style="list-style-type: none"> • Design was lacking novelty or originality when filed • Not a substantial copy • Use for private and non-commercial purposes 	<ul style="list-style-type: none"> • Information not confidential or not first communicated in confidence • Independent development
What civil remedies are available?	<ul style="list-style-type: none"> • Injunction • Declaratory judgment • Damages or surrender of profits 	<ul style="list-style-type: none"> • Injunction • Declaratory judgment • Damages or surrender of profits • Destruction of products 	<ul style="list-style-type: none"> • Injunction • Declaratory judgment • Damages or surrender of profits 	<ul style="list-style-type: none"> • Injunction • Declaratory judgment • Damages or surrender of profits 	<ul style="list-style-type: none"> • Injunction • Damages or surrender of profits
Approximate costs	Professional fees €2,500 Registration fees €500	N/A	Professional fees €1,200 Registration fees €250	Professional fees €1,200 Registration fees €250	N/A

Оюуны өмчийн нэхэмжлэлийг Норвегид ерөнхийдөө ердийн шүүхэд гаргадаг байна. Оюуны өмчид зориулсан тусгай шүүх байхгүй боловч Осло Хотын Шүүх нь зөвхөн патент болон барааны тэмдгийн хүсэлт, патентын нэр болон ашиглалтгүй барааны тэмдгийг цуцлахтай холбогдох асуудлыг хүлээн авч шийдвэрлэдэг.

Анхан шатны шүүхээр хэргийг шийдвэрлэх хүртэл 6-18 сарын хугацаа ордог. Давж заалдах асуудлыг давж заалдах шатны шүүх ихэвчлэн 12-18 сарын хугацаанд шийдвэрлэдэг. Хэрэв дээд шүүхэд асуудал хүрсэн бол эцсийн шийдвэр гарахад 12 сар хүртэлх хугацаа шаардлагатай. ЕЭЗБ/ЕХ-ны хэмжээний асуудал бол түүнээс ч удах тохиолдол байж болно. Шүүхийн урьдчилсан хоригийг 1-4 долоо хоногийн хугацаанд гаргуулан авч болно.

Шүүх ажиллагааны зардал нь асуудлын түвэгтэй байдлаас ерөнхийдөө хамаарна. Барагцаагаар үзвэл, шүүхийн хоног тутамд NOK50,000-NOK70,000 (€7,000-€9,000) зардал гарна. Үүн дээр нэмээд шүүхийн багавтар хураамж гарах боломжтой. Шүүхэд зөрчлийн асуудлыг ихэвчлэн 1-3 хоногийн хугацаанд шийддэг. Гэвч ихээхэн түвэгтэй патентын асуудал удаан үргэлжлэх боломжтой.

⁷⁰ Know-how-англиар

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

- <https://www.gpo.gov/fdsys/granule/USCODE-2011-title35/USCODE-2011-title35-partIII-chap26-sec261>
- 35 USC 261, Title 35 Patent, Chapter 26 Ownership and assignment, Sec.261 Ownership; assignment
- <https://www.uspto.gov/web/offices/pac/mpep/s301.html>
- Patent Recording Act - 35 USC 261
- <https://www.gpo.gov/fdsys/granule/USCODE-2011-title15/USCODE-2011-title15-chap22-subchap1-sec1060>
- 15 USC 1060
- <https://www.uspto.gov/> GUZU BILLAHI MINASHAITAN NIRAJIM BISMILLAHI RAHMANI
<https://www.copyright.gov/about/>
- http://www.wipo.int/sme/en/ip_business/trade_secrets/protection.htm
- https://www.michigan.gov/documents/entireuccbook_18831_7.pdf
- UNIFORM COMMERCIAL CODE Act 174 of 1962
- <https://www.dlapiperintelligence.com/goingglobal/intellectual-property/index.html?t=commercial-contract-framework>
- http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=128055#LinkTarget_112
- Худалдааны эрх зүйн зөрчлийн тухай хууль (Израиль)
- http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=341499
- Патентын тухай хууль (Израиль)
- <http://www.wipo.int/wipolex/en/profile.jsp?code=FI>
- Patents Act, <https://www.prh.fi/en/patentit/lainsaadantoa/patenttilaki.html>
- Trademarks Act, <https://www.prh.fi/en/tavaramerkit/lainsaadanto/Tavaramerkkilaki.html>
- Copyright Act, http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=397616
- Act on Utility Model Rights, http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=254415
- Finnish patent and registration office, <https://www.prh.fi/en/index.html>
- Finland chamber of commerce, <https://kauppakamari.fi/en/legislation/immaterial-property-rights/>
- Registered Designs Act,
<https://www.prh.fi/en/mallioikeudet/lainsaadantoa/mallioikeuslaki.html>
- <https://www.mlaw.gov.sg/content/minlaw/en/our-work/intellectual-property-policy.html>
- <http://www.wipo.int/wipolex/en/profile.jsp?code=SG>
- <https://www.lawyers-singapore.com/intellectual-property-valuation-in-singapore>
- <http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=14587>
- <http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=6132>
- <http://www.singaporelaw.sg/sglaw/laws-of-singapore/commercial-law/chapter-13>
- <https://www.ipos.gov.sg/understanding-innovation-ip/copyright/assignment-and-licensing>
- http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=187981
- http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=362395
- https://www.jpo.go.jp/index/kokusai_doukou/iprsupport/syutsugan/pdf/Singapore/SGP-D_form.pdf
- Нидерландын Засгийн газрын цахим хуудас: оюуны өмчийн хамгаалалт
- <https://www.government.nl/topics/intellectual-property/protection-of-intellectual-property>
- Нидерландын хуулийн цахим хуудас: лицензийн тухай
- <https://dutch-law.com/license-dutch-law.html>
- Оюуны өмчийг хамгаалах Олон улсын холбоо (AIPPI) цахим хуудас : тайлан Q190
- <https://aippi.org/download/commitees/190/GR190netherlands.pdf>
- Нидерландын хуулийн цахим хуудас: хүлээх үүрэг хариуцлага

- <https://dutch-law.com/joint-liability-dutch-law.html>
- Нидерландын хуулийн цахим хуудас: зохистой байдал, шударга
- <https://dutch-law.com/reasonableness-fairness.html>
- Нидерландын хуулийн цахим хуудас: хүлээн зөвшөөрөх
- <https://dutch-law.com/acceptance-dutch-law.html>
- Нидерландын хуулийн цахим хуудас: гэрээгээр хүлээсэн үүрэг хариуцлага
- <https://dutch-law.com/precontractual-liability.html>
- <http://www.knowledgesharingcentre.com/knowledge/the-netherlands-patent-office-octroicentrum-nederland/>
- <https://business.gov.nl/about-us/netherlands-enterprise-agency/>